

ÖOlen räpiköinyt elämässäni ainaö

Elämäkerralliset menetelmät etsivässä nuorisotyössä

Katja Soronen

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi (AMK)

KEMI/TORNIO 2013

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t):	Katja Soronen
Opinnäytetyön nimi:	öOlen räpiköinyt elämässäni ainaö Elämäkerralliset menetelmät etsivässä nuorisotyössä
Sivuja (+liitteitä):	41 (+5)
Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osasta. Toiminnallisesta osuudesta jolloin työstin etsivän nuorisotyön asiakkaiden ja etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa elämäkerrallisia menetelmiä sisältäneen prosessin ja kirjoitin nuoren tarinan prosessiin liittyen. Toiminnallisesta osasta olen tehnyt opinnäytetyöraportin, joka sisältää teoriaosuuden, opinnäytetyöprosessin kuvauksen ja arvioinnin. Lisäksi olen tehnyt digitaalisen tuotoksen, jonka avulla voidaan tuoda esille nuorten tarinoita. Digitaalinen tuotos tuo esille niitä asioita ja tunteita joiden äärellä nuorten kanssa on oltu opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää soveltuvatko elämäkerralliset menetelmät käytettäväksi etsivän nuorisotyön työmenetelminä.	
Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Opinnäytetyön teoriaosuudessa kuvaan sosiaalipedagogiikkaa, elämäkerrallisia menetelmiä, etsivää nuorisotyötä ja toiminnallista opinnäytetyötä käsitteinä. Etsivän nuorisotyön olen esitellyt työmuotona ja elämäkerrallisia menetelmiä esittelen työmenetelmänä. Sosiaalipedagogiikka antaa teoreettisen viitekehyksen niin etsivälle nuorisotyölle kuin elämäkerrallisten menetelmien käytöllekin.	
Metodologinen esittely: Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja tutkimusote työssäni on laadullinen eli kvalitatiivinen. Aineiston hankinnassa olen käyttänyt teemahaastatteluja, ryhmähaastattelua ja osallistuvaa havainnointia. Analyysimenetelmänä olen käyttänyt sisältöanalyysiä teemahaastattelujen ja ryhmähaastattelujen osalta.	
Keskeiset tutkimustulokset ja johtopäätökset: Opinnäytetyöni on antanut positiivisia ja rohkaisevia tuloksia elämäkerrallisten menetelmien käytöstä etsivässä nuorisotyössä. Työskentelyn avulla voidaan luoda nuorelle edellytyksiä positiivisen kasvuprosessin alkamiselle. Etsivää nuorisotyötä tehdään virastojen ulkopuolella ja toiminta perustuu täysin asiakkaan vapaaehtoisuuteen. Nämä seikat luovat hyvät edellytykset nuoren ja etsivän nuorisotyöntekijän väliselle luottamukselliselle työskentelylle, elämäkerrallisten menetelmien käytölle sekä palveluohjaukselle.	
Asiasanat: Etsivä nuorisotyö, sosiaalipedagogiikka, elämäkerralliset menetelmät, toiminnallinen opinnäytetyö.	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t):	Katja Soronen
Opinnäytetyön nimi:	öOlen räpiköinyt elämässäni ainaö Elämäkerralliset menetelmät etsivässä nuorisotyössä
Sivuja (+liitteitä):	41 (+5)
Description of scholarly thesis	
<p>My scholarly thesis consists of two parts. In functional part I was working and processing biographical methods with the clients and the outreaching youth workers. I wrote a report of scholarly thesis which includes a theoretical part, a description of the process of the scholarly thesis and a valuation of it. I have also done a digital product. With this product I can tell the stories of the young people. Digital product brings up those matters and feelings we have been with the young during this scholarly thesis process. My objective in this process was to find out, is it possible to use biographical methods as working method in outreaching youth work.</p>	
Theoretical and conceptual presentation	
<p>Theoretical part of my scholarly thesis describes social pedagogue, biographical methods, outreaching youth work and functional scholarly thesis as concepts. I have presented out reaching youth work as a form of working and biographical methods as a working method.</p> <p>Social pedagogue provides a setting for theoretical references for outreaching youth work and for using biographical methods.</p>	
Methodological presentation	
<p>My scholarly thesis is functional and I have done this research qualitative.</p> <p>When I was researching material I used theme interviews, group interviews and participating observation. As an analyzing method I used content analysis for theme and group interviews.</p>	
Main results of the research and conclusions	
<p>My scholarly thesis has given positive and encouraging results by using biographical methods in outreaching youth work. With these methods it is possible to create conditions to young people to start a positive growing process. Outreaching youth work is done outside of the offices and this kind of activity is completely voluntary for the clients. These facts create good conditions for the young people and the outreaching youth workers to work confidentially together, to use of biographical methods and service guidance.</p>	
<p>Keywords: Outreach youth work, social pedagogy, biographical methods, functional thesis</p>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSPROSESSI	7
2.1 Aikataulu ja prosessin eteneminen	7
2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja aineiston keruu	9
2.3 Tutkimuskysymys ja ómenetelmät	10
3 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA.....	13
3.1 Mitä sosiaalipedagogiikka on?.....	13
3.2 Sosiaalipedagogiikka etsivässä nuorisotyössä	15
4 ETSIVÄ NUORISOTYÖ	17
4.1 Etsivän nuorisotyön historiaa.....	17
4.2 Etsivä nuorisotyö tänään.....	18
5 ELÄMÄNKERRALLISET MENETELMÄT JA NIIDEN KÄYTTÖ OPINNÄYTETYÖPROSESSISSA.	20
5.1 Mitä elämänkerralliset menetelmät ovat?.....	20
5.2 Aikajana -työskentely	22
5.3 Unelmakartta -työskentely.....	23
5.4 Mun stoori korttisarja työskentely	25
6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS JA -ARVIOINTI	29
6.1 Prosessikuvaus	29
6.2 Prosessin arviointi	30
7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7.1 Tulokset	32
7.2 Johtopäätökset.....	34
7.3 Menetelmien soveltaminen	35
8. POHDINTA	37
LÄHTEET.....	39
Liite 1. Ohjeistus nuorten tapaamisiin	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee elämäkerrallisten menetelmien käyttöä etsivässä nuorisotyössä. Työskentelen tällä hetkellä etsivänä nuorisotyöntekijänä ja ajatus opinnäytetyn aiheeseen löytyi omasta työstäni etsivässä nuorisotyössä ja erään nuoren halusta kertoa omaa tarinaansa. Nuorella oli tarve kertoa siitä, mitä hänen elämässään on tapahtunut ja hän sanoitti omaa elämäänsä runoin ja tekstein. Näiden asioiden äärellä jouduin pohtimaan omaa ammatillisuuttani ja omaa työtehtävääni. Olenko minä oikea ihminen työstämään nuoren kanssa hänen elämäntarinaansa? Voidaanko elämäkerrallisia menetelmiä käyttää etsivässä nuorisotyössä? Tämän etsivän nuorisotyön asiakkaan kanssa aloitettiin elämäkerrallisten menetelmien prosessi jo kesällä 2012. Opinnäytetyöni tavoitteena on etsiä vastauksia siihen soveltuvatko elämäkerralliset menetelmät etsivään nuorisotyön menetelmiksi ja millä tavoin niitä voisi nuoren kanssa työskennellessä hyödyntää? Olen työskennellyt vaikeassa elämäntilanteessa olevien nuorten kanssa useiden vuosien ajan. Työkokemukseni olen saanut niin lastensuojelun piiristä kuin nuorisotilatyöskentelystä, jengityöstä ja viimeksi etsivästä nuorisotyöstä. Elämäkerrallisten menetelmien käyttö lastensuojelussa on yleistä, mutta soveltuvatko ne käytettäväksi etsivässä nuorisotyössä, jossa työote on erilainen? Näihin kysymyksiin halusin saada vastauksia opinnäytetyöni kautta.

Opinnäytetyössäni käsittelen sosiaalipedagogiikkaa elämäkerrallisten menetelmien taustateorianä. Käsittelen myös etsivän nuorisotyön ideologiaa ja elämäkerrallisten menetelmien käyttöä etsivän nuorisotyön ideologiaan liittyen. Opinnäytetyötäni varten olen työstänyt elämäkerrallisten menetelmien käyttöä etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa. Lisäksi opinnäytetyöni aineistoa olen kerännyt toiminnallisilla menetelmin neljän etsivän nuorisotyön asiakkaana olevan nuoren avulla. Nuorten kanssa työskennellessä minulla on tapaamisissa ollut työparina etsivä nuorisotyöntekijä. Nuorten kanssa olemme työstäneet aikajanan ja unelmakartan sekä sanoittaneet heidän omaa tarinaansa Mun stoori -korttien avulla. Jokainen nuori on työstänyt oman tarinansa yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa. Opinnäytetyössäni olleiden nuorten nimet on muutettu, jotta heidän intimitteittänsä voidaan suojata. Nuorten omia tarinoita ei liitetä sellaisenaan opinnäytetyöhöni, sillä tarinat ovat hyvin henkilökohtaisia eikä niitä ole tarkoitettu julkiseen käyttöön. Opinnäytetyöni aikana nuorten tarinoiden lisäksi osa nuorista on tuot-

tanut piirustuksia ja kirjoituksia. Näistä tarinoista ja kirjoituksista olen koonnut digitaalisen tuotoksen, jossa nuorten tarinoita on yhdistelty ja muokattu sellaiseksi, ettei nuoria voida tunnistaa. Digi-tarinasta nousee esille asioita ja tunteita, joiden äärellä opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden aikana olemme nuorten kanssa olleet.

Haluan kiittää Anttia, Emiliaa, Oskaria ja Sannaa (nimet muutettu) sekä Reijaa, Ellua, Eveä ja Tiinaa etsivinä nuorisotyöntekijöinä siitä, että olette yhdessä auttaneet minua toteuttamaan opinnäytetyöprosessini. Jokaisen nuoren ja työntekijän osallisuus prosessissa on ollut tärkeää. Lisäksi haluan kiittää Adapteri-hankkeen Luskua ja Sonea avusta, tuesta ja ymmärryksestä digitaalisen tuotoksen tekemisessä.

2 TUTKIMUSPROSESSI

2.1 Aikataulu ja prosessin eteneminen

Syksyn 2012 aikana pohdin paljon opinnäytetyötäni ja sen aihetta. Selvää on ollut, että haluan liittää opinnäytetyön työhöni ja hyödyntää työelämässä opinnäytetyön mukanaan tuomaa oppimisen mahdollisuutta. Kesän ja syksyn 2012 aikana eräs etsivän nuorisotyön asiakas kertoi halustaan kertoa omaa tarinaansa. Teimme hänen kanssaan aikajanan, jonka avulla hän kertoi omasta elämästään. Työskentely on mielenkiintoista, tosin hyvin aikaa vievää, mutta yhtäkaikki, hyvin silmiä avartavaa. Tästä työskentelystä nuoren kanssa sain ajatukseni opinnäytetyöhöni ja mietin millä tavoin elämäkerrallisia menetelmiä voisi hyödyntää etsivässä nuorisotyössä ja soveltuvatko tällaiset menetelmät etsivään nuorisotyöhön?

Syksyn aikana keräsin itselleni taustatietoa lukemalla lähdekirjallisuutta ja vuoden 2013 alussa olin valmis ryhtymään tuumasta toimeen. Tammikuun 2013 aikana olin yhteydessä kahden kunnan etsiviin nuorisotyöntekijöihin ja selvitin heidän mahdollisuuksiaan ja halukkuuttaan lähteä mukaan toteuttamaan opinnäytetyötäni. Vastaanotto oli hyvin innokasta ja sovimme, että työntekijät valitsevat työskentelyyn sellaisia nuoria, jotka voisivat olla valmiita tällaiseen työskentelyyn ja nuoria, jotka voisivat hyötyä tämän kaltaisesta työskentelystä. Nuorten saaminen mukaan opinnäytetyöhön oli helppoa, nuoret olivat innolla mukana kun saivat kuulla mitä oli luvassa. Helmikuun 2013 aikana toteutettiin nuorten tapaamiset. Ensimmäiset tapaamiset tapahtuivat viikolla 7 ja seuraavat tapaamiset viikolla 8, 9 ja 10. Tapaamisten tahti oli varsin tiivis, mutta nuorten kanssa työskennellessä se oli mielestäni hyvä asia. Opinnäytetyössäni nuoret aloittivat prosessin jossa oli selkeä alku ja loppu. Nuoret olivat tietoisia tapaamisten sisällöistä ja olivat halukkaita myös prosessoimaan omaa elämäänsä. Nuoret saapuivat tapaamisiin innokkaina, joskin välillä hieman jännittyneinä. Tapaamisiin nuoret sitoutuivat hyvin ja myös nuoret pitivät tiivistä tapaamisten tahtia hyvänä asiana, jolloin edelliskerralla läpikäytyt asiat olivat vielä tuoreessa muistissa. Työskentely nuorten kanssa onnistui hyvin, eikä etsivän nuorisotyön asiakastapaamisille ominaisia ööhareitaö tapahtunut kertakaan.

Sosiaalipedagogiikka tarjoaa pedagogisia keinoja osallisuuden vahvistamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Sosiaalipedagogisen toiminnan peruselementteinä voidaan nähdä toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys ihmisten arjessa. Erilaiset työmenetelmät voivat herättää nuoren tietoisuuden, saada käyntiin kasvuprosessin, jolloin häntä voidaan haastaa kasvuun ja muutokseen. Erilaiset työmenetelmät voivat tuottaa parhaimmillaan uudenlaista elämänorientaatiota. Valitsin työmenetelmiksi aikajanan, unelmakartan ja Mun Stoori korttisarjatyöskentelyt. Työmenetelmien valintaan vaikuttivat omat kokemukseni menetelmien käytöstä lastensuojelun piirissä. Olen käyttänyt työssäni aikajanaa ja unelmakarttaa. Kokemukseni näiden työmenetelmien käytöstä ovat olleet pääsääntöisesti hyviä. Menetelmät ovat toimineet keskustelujen avaajina ja niiden avulla nuori on voinut kertoa elämästään. Erilaiset työmenetelmät ovat toimineet myös keskustelujen johdattelijoina. Työmenetelmien avulla nuori on voinut kertoa elämästään, menneisyydestään ja tulevaisuuden haaveistaan keskittymällä yhteen asiaan kerrallaan.

Jossain vaiheessa olen käyttänyt yksittäisiä työmenetelmiä myös etsivässä nuorisotyössä ja havainnut, että yli 18-vuotiaat nuoret hyödyntävät eritavalla aikajanaa ja unelmakarttaa, kuin lastensuojelun piirissä olleet alle 18-vuotiaat nuoret. Nuorten aivot kehittyvät aina 25. ikävuoteen asti. Erityisesti ne aivojen alueet, joita nuori tarvitsee suunnitelmallisuuteen ja pitkäjännitteisyyteen kehittyvät ja aikuisen ihmisen harkintakyky kehittyy vähitellen. Aikuisiän kynnyksellä nuoren ajattelu muuttuu ja abstrakti ajattelu, päättelykyky sekä kokonaisuuksien hahmottaminen kehittyy yksilölliseen tahtiin. (Hietala & Kaltiainen & Metsärinne & Vanhala 2010, 42.) Nuoret jotka osallistuivat opinnäytetyöprosessiin olivat yli 18 vuotiaita ja heidän psyykkinen kehitys on pian saavuttanut aikuismaisen ajattelun edellytykset. Luulen, että nuorten psyykkisellä kehityksellä on vaikutusta aikajanan ja elämänkerrallisten menetelmien toimivuuteen. Nuoret kertoivat avoimesti vaikeistakin asioista erilaisia työmenetelmiä käytettäessä. Työmenetelmistä unelmakartta on miellyttävä menetelmä, kun nuori saa haaveilla tulevaisuudestaan ja miettiä millaisia asioita hän elämältään haluaa. Etsivässä nuorisotyössä on tärkeää tietää nuoren omista toiveistaan tulevaisuuden suhteen, jotta häntä osataan ohjata oikeiden palveluiden pariin. Usein nuori ei kuitenkaan tiedä millaisia asioita toivoo tulevaisuudeltaan, eikä ole niitä erityisesti miettinytkään. Tästä syystä halusin valita unelmakartan yhdeksi työvälineeksi. Lisäksi unelmakartan tekeminen tuki sitä ajatusta, että nuorten tapaamisten pohjalta kirjoittaisin nuoren elämän tarinaa.

Nuorten kanssa työskentely aloitettiin aikajanalla, jolloin nuori sai käydä läpi omaa elämäänsä piirtäen aikajanaa. Seuraavalla tapaamiskerralla työstettiin unelmakarttaa. Tuolloin nuoret saivat keskittyä tulevaisuuteensa ja omiin ajatuksiin siitä millaisen tulevaisuuden he itselleen haluaisivat. Kolmannella tapaamisella nuorten kanssa keskusteltiin Mun stoori korttisarjan avulla muun muassa siitä millaisia he ovat ja millaiset asiat luovat mahdollisuuksia saavuttaa niitä tulevaisuuden suunnitelmia, joita he olivat nostaneet esille unelmakartta työskentelyssä. Neljännellä tapaamiskerralla nuori osallistui teemahaastatteluun, joka nauhoitettiin ja he saivat kertoa omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan työskentelystä. Jokaisen nuoren kohdalla kirjoitettiin nuoren elämän tarinaa tapaamisten aikana ja tapaamisten jälkeen. Tarinaa kirjoitettiin etsivien nuorisotyöntekijöiden toimesta. Tarina pohjautui täysin siihen millaisia asioita nuoret olivat kertoneet tapaamisella. Nuorten tarinat täydentyivät jokaisen tapaamisen jälkeen ja aina seuraavan tapaamisen aluksi nuoren kanssa käytiin läpi hänen tarinaansa ja sitä kuinka tarina on muotoutunut.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja aineiston keruu

Opinnäytetyöni on toiminnallinen tutkimus, joka omaa piirteitä myös laadullisesta tutkimuksesta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tulee näkyä käytännönläheisyys yhtäläillä tutkimuksellisen otteen kanssa. Opinnäytetyössä tulee pystyä näyttämään toteen oman alansa tiedon ja taidon hallinta. Toiminnallinen opinnäytetyö pitää sisällään kaksi osiota, jotka ovat toiminnallinen osuus eli produktio ja sen toiminnallisen osuuden raportointi eli tässä tapauksessa opinnäytetyöni kirjallisen osuuden. Opinnäytetyön raportointiosuuden tulee perustua teoriaan ja siitä on löydyttävä teoreettinen viitekehys. (Vilkkä & Airaksinen 2003,9.) Opinnäytetyössäni teoreettinen viitekehys pohjautuu sosiaalipedagogiikkaan. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää. Laadulliselle tutkimukselle olennaista on kohteen tutkimisen kokonaisvaltaisuus. Laadullinen tutkimus perustuu tutkijan omiin havainnoiteihin ja keskusteluihin tutkittavien kanssa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston hankinnassa käytetään metodeina teema- ja ryhmähaastatteluja, havainnointia sekä erilaisia tekstien diskursiivisia analyyseja. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 156 ó 160.)

Toimintatutkimusta voidaan luonnehtia sellaiseksi tutkimusotteeksi jolloin tutkija haluaa kehittää tutkimuksen kohteena oleviin käytäntöihin uutta tietoa tai uusia toimintamalleja. Toimintatutkimuksen tavoitteena voi olla toimintakentällä rutinoituneiden toimintatapojen saaminen uudelleen harkintaan ja samalla voidaan pohtia sitä millaisia päämääriä tällaiset toimintatavat palvelevat. Toimintatutkimuksen avulla voidaan kehittää uusia toimintatapoja, jolloin uusien toimintatapojen kokeileminen voi avata silmiä ja rutinoituneiden toimintatapojen tilalle voidaan kehittää uusia ja parempia toimintatapoja. Tällainen muutos voi paljastaa käytäntöön liittyviä ja tiedostamattomia toimintatapoja. (Viinamäki & Saari 2007, 122 - 124.)

Toiminnallinen opinnäytetyöni rakentuu nuorille suunnatun elämäkerrallisten menetelmien käytöstä, työskentelyn ohjeistuksesta ja nuorten kanssa tehdyn prosessin tuotosien digitaalisesta tuotoksesta, sekä kirjallisesta raportointi osiosta. Opinnäytetyössäni olen suunnitellut kolmen tapaamisen kokonaisuuden, jolloin nuoren kanssa työstetään nuoren omaa tarinaa erilaisia elämäkerrallisia työmenetelmiä käyttäen. Näistä nuorten tapaamisista on työstetty nuoren oma tarina. Nuoret ovat sanoittaneet ja kuvittaneet omaa elämäänsä monin tavoin prosessin aikana ja näistä tuotoksista olen koonnut digitaalisen tuotoksen. Digitaalisen tuotoksen tekemiseen päädyin siitä syystä, etten voinut liittää nuorten tarinoita opinnäytetyöhöni sellaisenaan ja halusin kuitenkin jollakin tavalla tuoda esille nuorten tarinoita joita olin työstänyt. Digitaalinen tuotos antoi mahdollisuuden yhdistää nuorten tarinoita yhdeksi tarinaksi ja samalla muokata tarinoita sellaiseksi, ettei nuorten yksityisyys liaksi vaarantuisi ja heitä ei voisi tunnistaa digitaalista tuotosta katsoessa. Nuorten tarinat on tarkoitettu nuorille itselleen ja he ovat kertoneet elämästään sellaisia asioita, joita he ovat salanneet läheisiltään. Nuorten oma eheytyminen ja kasvuprosessi ovat kesken ja tarinoiden tuominen sellaisenaan opinnäytetyössäni olisi ollut mielestäni huono valinta ja nuoria kohtaan eettisesti väärin. Lisäksi etsivän nuorisotyön keskeisenä tavoitteena on tehdä kohde ryhmä kuulluksi asianomaisille viiranomaisille (Mikkonen & Kauppinen & Huovinen & Aalto 2007, 21).

2.3 Tutkimuskysymys ja menetelmät

Soveltuvatko elämäkerralliset menetelmät etsivän nuorisotyön menetelmiksi?

Tutkimuskysymykseni olen jakanut seuraaviin alaosiin

1. Miten elämäkerrallisia menetelmiä voidaan hyödyntää etsivässä nuorisotyössä?
2. Mitä elämäkerrallisten menetelmien käyttö etsivässä nuorisotyössä työntekijältä vaatii?
3. Soveltuvatko elämäkerralliset menetelmät etsivän nuorisotyön toiminta-ajatuksen?

Laadulliseen tutkimukseen sisältyy ajatus todellisuudesta ja tästä syystä laadullinen tutkimus pyritään toteuttamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on löytää ja paljastaa tosiasioita (Hirsjärvi ym. 2007,157).

Kvantitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä hankkia aineistoa luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa, jolloin kokonaisvaltaiselle tiedon hankinnalle voidaan luoda puitteet. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään laadullisten metodeja aineiston hankinnassa. Metodeina käytetään teemahaastatteluja, osallistuvaa havainnointia, ryhmähaastatteluja ja niin edelleen. Näiden metodien avulla tutkittavien ääniä saadaan kuuluville ja heidän näkökulmansa tutkittavaan asiaan pääsevät esille. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on tapauksien käsitteleminen ainutlaatuisina ja aineiston tulkinta tapahtuu sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2007,160.)

Opinnäytetyöni aineistoa olen kerännyt erilaisin menetelmin, näitä menetelmiä ovat olleet havainnointi, teemahaastattelu ja ryhmähaastattelu. Teemahaastattelussa aihepiirit ja teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten muodot sekä järjestys puuttuu. Teemahaastattelu on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto. (Hirsjärvi ym. 2007, 203.)

Teemahaastattelu on suosituin tapa kerätä kvalitatiivisen tutkimuksen aineistoa. Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu tutkijan ja haastateltavan välillä. Tutkija pyrkii saamaan selville haastateltavalta keskustelun avulla ne asiat jotka kuuluvat tutkimuksen aihepiiriin. (Aaltola & Valli 2010, 26.) Haastattelin prosessiin osallistuneita nuoria teemahaastattelun avulla sen jälkeen kun heidän kanssaan oli tavattu kolme kertaa. Tuolloin nuoret olivat läpikäyneet aikajanan, unelmakartan ja Mun stoori korttisarja työskentelyn. Nuorten kanssa työskennellessä havainnoin heitä koko työskentelyn ajan ja havainnointini perustuen kirjoitin myös nuorten tarinat tapaamisiin pohjautuen, nuorten kertoman perusteella. Työskentelyn alussa kerroin nuorille havainnoivani heitä koko

työskentelyprosessin ajan ja kirjoitin myös muistiinpanoja tapaamiskerroilla. Nuoret saivat nähdä millaisia muistiinpanoja kirjoitin. Kirjoitin nuorten tarinoita muistiinpanoihini, nuorten piirroksiin, tuotoksiin ja kirjoituksiin tukeutuen.

Ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelutilannetta johon osallistuu samanaikaisesti useampia haastateltavia. Ryhmähaastattelua voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun halutaan saada enemmän tietoa haastateltavista ja osallistujat voivat yhdessä keskustella haastattelussa ja samalla he voivat innostaa toinen toistaan puhumaan aiheesta laajemmin. Ryhmähaastattelu on tehokas menetelmä aineiston hankinnassa, kun samalla istunnolla saa haastateltua useita haastateltavia. Ryhmähaastattelu soveltuu hyvin toimintatutkimukseen hyödynnettävänä haastattelumuotona, joskin se vaatii haastattelijalta hyviä ennakkovalmisteluja. (Eskola & Suoranta 2003, 92 ó 96.) Opinnäytetyössäni hyödynsin ryhmähaastattelua etsivien nuorisotyöntekijöiden haastattelussa.

Toimintatutkimuksessa havainnointi ei ole objektiivista, kun havainnoija on mukana toiminnassa. Tästä syystä tutkittaville tulee selventää tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksen kohteita tulee pyytää avoimesti yhteistyöhön ja kertoa myös se, että tutkimuksella pyritään vaikuttamaan positiivisesti ihmisten elämään. Toimintatutkimuksessa havainnointi ei ole ulkopuolista vaan havainnoija vaikuttaa tutkimuksen toimintaan ja pyrkii osaltaan myös vaikuttamaan tutkimuksen kohteena olevaan asiaan. Tällöin havainnoija ei ota etäisyyttä tutkittavaan kohteeseen vaan pyrkii sekaantumaan siihen. Tutkijan osallistuessa tutkittavan yhteisön toimintaan puhutaan osallistavasta havainnoinnista. Osallistuvassa havainnoinnissa keskiössä on vuorovaikutus tutkittavien henkilöiden kanssa. Tuolloin tutkijan ei tulisi vaikuttaa tutkittavana olevan yhteisön elämään tai tapahtumien kulkuun, mutta tämä lienee mahdotonta. Osallistuvassa havainnoinnissa korostuvat eettiset kysymykset ja tutkittavan on tiedostettava omien tekojensa seuraukset. Havainnointia ei pidä tehdä ilman havainnoitavien suostumusta. (Eskolan ym. 2003, 99 ó 101.)

3 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA

3.1 Mitä sosiaalipedagogiikka on?

Sosiaalipedagogisen toiminnan peruselementtejä ovat elämyksellisyys, toiminnallisuus ja yhteisöllisyys ihmisten arjessa. Sosiaalipedagogiikka tarjoaa pedagogisia keinoja nuoren osallisuuden vahvistamiseen ja sosiaaliseen tukemiseen työskentelyssä syrjäytymistä vastaan.

Sosiaalipedagogisen työn tavoitteena on olla käytettävissä yksilölle silloin kun hän ei löydä keinoja öitsensä näköiseen hyvään elämään ilman rinnalla kulkijaa. (Lipsanen-Rogers 2005, 65.) Opinnäytetyöni prosessin tarkoituksena oli antaa nuorelle edellytyksiä tarkastella omaa elämäänsä yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa hyödyntäen elämäkerrallisia menetelmiä. Tarkoituksena oli antaa nuorelle mahdollisuus löytää eväitä oman elämän tarkastelemiseen ja rakentamiseen turvallisessa ympäristössä.

Sosiaalipedagogiikassa etsitään erilaisten välineiden avulla keinoja, jotta voitaisiin tavoittaa joitain toisen ihmisen todellisuudesta ja samalla tarjota jotain sellaista jota yksilö voisi hyödyntää omassa arjessaan ja pyrkimyksessään hyvään elämään. Erilaisten toimintojen tai välineiden avulla voidaan kohdata toisen ihmisen arkea ja olosuhteita joissa hän elää, sekä havaita niihin vaikuttavia tekijöitä. On haastava tehtävä luoda käsitystä asiakkaan tilanteesta suhteessa yhteiskuntaan ja samalla huomioida yksilön reaaliaikaiset edellytykset ja voimavarat yksilön toiminnan kannalta. Työntekijän on vaikean tehtävän edessä etsiessään keinoja vaikuttaa siihen mitä hän asiakkaan elämästä ja tilanteesta havaitsee. (Lipsanen-Rogers 2005,62.) Etsivän nuorisotyön tulee huomioida yhteiskunnan velvoitteet nuoria kohtaan samalla, kun nuorta ohjataan oikea aikaisten palvelujen piiriin. Samanaikaisesti etsivän nuorisotyöntekijän tulee havainnoida nuoren elämäntilannetta ja saada käsitys siitä millaisia palveluja nuori tarvitsee.

öHallitusohjelmaan sisältyy nuorten yhteiskuntatakuun toteuttaminen siten, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle voidaan tarjota työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutus

paikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta.ö
(Nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmä 2013, hakupäivä 22.4.2013)

Työntekijät joutuvat miettimään nuorten yhteiskuntatakuun linjausta kolmen kuukauden aikarajasta, jolloin nuoren tulisi sijoittua toimenpiteeseen, kun nuoren voimavarat ja edellytykset koulutukseen, työharjoitteluun tai työntekoon eivät ole vielä riittävät.

Sosiaalipedagogiikan määritelmä voidaan nähdä kaksi napaisena. Sosiaalipedagogiikan erityisenä tehtävänä on edesauttaa sellaista sosiaalista kasvatusta joka auttaa yksilöä kiinnittymään yhteiskuntaan ja auttaa elämään toisten ihmisten kanssa. Toisaalta sosiaalipedagogiikan tehtävänä on tukea syrjäytyneitä ja onnettomia elämään omaa arkeaan siten, että he kykenisivät pienin askelin kehittämään omaa elämäänsä ja toisaalta myös yhteisönsä elämää inhimillisemmäksi ja täydemmäksi. (Nivala 2006,12.) Työntekijältä vaaditaan ammattitaitoa ohjata nuorta oikealla tavalla ja samalla hyväksyä se tosi asia, että nuoren käsitys hyvästä elämästä voi poiketa hyvinkin suuresti työntekijän omasta käsityksestä siitä millaista on hyvä elämä. Työntekijän tulee ohjata nuorta saavuttamaan nuoren hyvä elämä.

Sosiaalipedagogiikan piirissä pohditaan, mikä ihminen on yhteiskunnassa ja kuinka ihmisellä on mahdollista saavuttaa hyvä, inhimillinen, oikeudenmukainen ja solidaarinen elämä? Sosiaalipedagogiikassa ihminen ymmärretään ainutlaatuisena ja arvokkaana persoonana, joka kuitenkin tulee kokonaiseksi vasta yhteisön yhteydessä, jossa on osallisena yhtä ainutlaatuisia yksilöitä. Sosiaalipedagogiikan keskiössä ovat yksilön ja yhteisön suhde. Ihmisten suhdetta yhteiskunnan rakenteisiin tarkastellaan kriittisestä näkökulmasta. (Nivala 2006, 13 - 14.)

Sosiaalipedagogiikassa yksilö nähdään ainutlaatuisena ja yksilöllisenä persoonana. Samalla yksilö nähdään myös osana yhteisöä, yhteisön jäsenenä. Yksilöä ei nähdä itsekäessä mielessä, vaan yksilö kasvaa kokonaiseksi vuorovaikutus suhteessa toisten ihmisten kanssa. Jokaisella yksilöllä on oma ainutlaatuinen elämänsä, tunteineen ja kokemuksineen. Yksilö rakentaa identiteettiään omiin valintoihinsa ja omaan kokemusmaailmaansa perustuen. (Kurki 2006, 128.)

Tiffany (28.11.2012, luento) vertaa etsivän työn asiakasryhmää kulholliseen pistaasipähkinöitä. Pistaasipähkinät kuoritaan ja herkullinen pähkinä löytyy kuoren alta. Kulhollisessa pistaasipähkinöitä on myös sellaisia pähkinöitä joiden kuori on tiukasti kiinni, eikä pähkinää saa kuoren alta helposti vaan herkuttelijan tulee nähdä vaivaa avatakseen pähkinän kuoren. Tällaiset ösulkeutuneet pähkinät jäävät usein kulhon pohjalle. Juuri näitä kulhon pohjalle jääneitä pähkinöitä Tiffany (28.11.2012, luento) vertasi etsivän työn asiakkaisiin. Etsivän työn asiakkaat ovat usein yhteiskunnan reunamilla, vaarassa syrjäytyä, aivan kuten jäljelle jääneet pähkinät kulhon pohjalla, jotka vaativat kuorensa avaajalta aikaa ja kärsivällisyyttä.

Sosiaalipedagogiikka muodostuu kasvatuksellisista prosesseista, joissa on mukana vähintään kaksi kolmesta seuraavasta määreestä.

1. Sosiaalipedagogiikka kohdistuu persoonien ja subjektien sosiaalisen kehityksen tukemiseen.
2. Sosiaalipedagogiikka suuntautuu sosiaalisessa kriisissä olevien yksilöiden ja yhteisöjen tukemiseen
3. Sosiaalipedagogiikkaa toteutetaan muodollisten järjestelmien ulkopuolella ja erilaisin non-formaalein menetelmin

(Kurki 2006, 117.)

3.2 Sosiaalipedagogiikka etsivässä nuorisotyössä

Sosiaalipedagogiikan eräs ilmaus on öoppia jotain tekemällä jotain - yhdessä jonkun kanssa (Hjort 1995, 151). Tämä ilmaus kuvaa hyvin etsivää nuorisotyötä ja niitä prosesseja joita nuori käy läpi yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa.

Sosiaalipedagogista lähestymistapaa voidaan hyödyntää etsivässä nuorisotyössä asiakassuhteen alkuvaiheesta alkaen. Aluksi asiakkaalle luodaan kuva etsivästä nuorisotyöstä ja pyritään saamaan kontakti asiakkaaseen. Erityisesti kontaktin myöhemmissä vaiheissa jolloin nuori on saanut luotua luottamuksellisen suhteen työntekijään ja kerrottua oman elämänsä pulmista voidaan etsivän nuorisotyöntekijän toimesta ohjata nuorta sellaisten palveluiden piiriin joita nuori tarvitsee. Sosiaalipedagoginen lähestymistapa

edesauttaa nuorta ja työntekijää yhteisen matkan alkuun ja hetken aikaa etsivä nuorisotyöntekijä kulkee nuoren rinnalla ohjaten ja tukien. (Hjort 1995, 152 - 153.)

Toiminta-ajatuksen muuttuessa käytännön toiminnaksi voidaan puhua sosiaalipedagogiikasta. Kun nuori aloittaa polun itseensä ja toisen ihmisen luo, liikutaan hyvin arassa ja herkässä maastossa. Kun mieli on mustelmilla, tarvitaan turvaa ja luottamusta ennen kuin omia ajatuksia ja kokemuksia voi avata toiselle tai edes itselleen niistä ääneen kertoa. Työntekijän tavoite on avata polkua siinä määrin kun se on vallitsevissa olosuhteissa mahdollista ja kulkea nuoren rinnalla. Työskentelyä aloittaessa ei kukaan tiedä millaisia maisemia yhteinen matka tulee kulkijoiden eteen tuomaan. Työntekijän tehtävä on huolehtia koko yhteisen matkan turvallisuudesta. (Lipsanen-Rogers 2005, 62, 68.)

Sosiaaliset muutokset ovat hitaita ja käsitys kasvatuksesta (pedagogiikka) on laajentunut. Kasvatus ei ole yksin koulun tehtävä. Kasvatuksen tärkeimmäksi tavoitteeksi voidaan mieltää se, että ihminen saavuttaa sosiaalisia valmiuksia ja taitoja, joita hän tarvitsee sosiaaliseen ympäristöön ja yhteiskuntaan sopeutumisessa. Saavuttaakseen sellaiset taidot yksilön tulee ensisijaisesti oppia kuulumaan ryhmään. Hänen tulee kyetä vaikuttamaan ryhmään kehittymiseen omalta osaltaan sekä vaikuttaa ryhmän tavoitteiden saavuttamiseen. Ihmisen tulee osallistua sosiaalisesti. Kaikki tämä liittyy vahvasti yksilön persoonallisen kasvun tukemiseen joka on sosiaalisuuteen kasvun perusehto. (Kurki 2006, 119.) Elämäkerralliset menetelmät luovat edellytyksiä kertoa oman elämän pulmista. Keskustelut omasta elämästä voi auttaa nuorta saamaan uusia näkökulmia oman elämänsä vaikeisiin tilanteisiin ja esimerkiksi itsesyytökset oman elämän vääristä valinnoista voivat helpottaa, kun nuori voi peilata kokemuksiaan ja ehkä huomata ettei hän itse ole voinut vaikuttaa kaikkiin elämänsä tapahtumiin, vaan nuoren lähipiirillä on voinut olla suuri merkitys lapsen tai nuoren elämän polun risteyskohdissa.

4 ETSIVÄ NUORISOTYÖ

4.1 Etsivän nuorisotyön historiaa

Etsivän työn juuret Suomessa löytyvät 1960-luvulta alkaen. Tuolloin etsivän työn lähtökohtana on ollut diakoninen ja perushumanistinen näkökulma. Suomessa aloitettu etsivä työ voidaan nähdä eräänlaisena protestina marginaaliin joutuneiden nuorten puolesta. Etsivää työtä tarvittiin sillä kasvava joukko nuoria oli jäämässä palveluverkoston ulkopuolelle (Kaartinen-Koutaniemi 2012,15 ó 16.)

Suomessa etsivän nuorisotyön lähtökohta oli jengityössä, jota tehtiin aluksi Helsingin kaupungin ja seurakunnan yhteistyönä. Yhtenä tekijänä uudenlaisen nuorisotyön kehittämisessä oli laittomien päihteiden saapuminen Suomeen 1960-luvulla. Aluksi työhön liittyi vahva ennaltaehkäisevä työote. Työn tavoitteena oli luoda kontakti nuoriin ja kontaktin avulla pyrittiin vaikuttamaan siihen, ettei nuorten kaljan juonti vaihtunut piikittämiseen. 1980-luvulla etsivä työ alkoi saada muotoaan ja työntekijät hakivat ammatillisuuttaan käytännön kokemusten kautta. Viiteryhmä johon työntekijät samaistuvat oli kuitenkin asiakkaat ammatillisen taustaorganisaation puuttuessa. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 16.)

Norjassa etsivää työtä on aloitettu kehittämään 1969 vuodesta alkaen. Vuonna 1987 Stakes järjesti Suomesta opintomatkan Norjaan hakemaan malleja Suomen etsivän työn kehittämiseksi. Norjan mallin mukainen etsivä työ pilotoitiin Tampereelle ja vuonna 1991 Tampereen ENT:stä tuli moniammatillinen etsivän työn kokeiluhanke. Tampereen ENT:n tavoitteena oli kehittää suunnitelmallisesti moniammatillista kenttätyöskentelyä. Etsivän työn työparit alkoivat muodostua 1990-luvulla nuorisotyön ja sosiaalialan ammattilaisista ja etsivä työ perustui nuorten ja työntekijöiden luottamukselliseen vuorovaikutukseen. Työ oli suunnitelmallista, mutta sen periaatteisiin kuului kontrollivelvoitteista irrottautuminen, työtä toteutettiin nuorten ehdoilla. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 17 - 18.)

4.2 Etsivä nuorisotyö tänään

Nuorisolaki uudistui 1.1.2011 ja tuolloin lakiin säädettiin myös muutos kunnissa tehtävästä etsivästä nuorisotyöstä.

Etsivä nuorisotyö. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamain tietoihin ja hänen omaan arviointonsa tuen tarpeesta. (Nuorisolaki 27.1.2006/2006 7 b§)

Etsivä nuorisotyö ei tarjoa erityisiä palveluja vaan toimii nuoren tukena ja etsii yhdessä nuoren kanssa nuorelle sopivia palveluja. Etsivä nuorisotyöntekijä toimii nuoren rinnalla kulkijana ja tukijana, jotta nuori pääsee erilaisten palveluiden piiriin. Etsivä nuorisotyö painottaa matalan kynnyksen ja varhaisen puuttumisen periaatetta. (Aaltonen 2011.42). Etsivän työn perusajatuksena voidaan nähdä etsinnän kohteiden tarvitsevan apua muodossa tai toisessa, vaikka he eivät itse kokisikaan olevansa avun tarpeessa. Joskus etsivän työn asiakkaat eivät tiedä millaista apua tai tukea heille olisi tarjolla tai sitten heillä on huonoja kokemuksia avuntarjoajista. He ovat voineet pettyä ja sitä kautta he ovat lakanneet aktiivisesti hakemasta apua. (Hjort 1995,19.)

Etsivän työn tavoitteena on saada kontakti asiakkaaseen tai ryhmään ja sitä kautta luoda asiakkaalle mahdollisuus ymmärtää mahdollinen avun tarve. Usein asiakkaalla on vaikeaa pukea sanoiksi omaa avuntarvettaan, mutta hän voi ilmaista sen jollain muulla tavoin. Etsivän työn kannalta ökultainen sääntö lienee ökokonaisviestintä vastaanottaminen asiakkaalta. Ammatillaisen ja asiakkaan vuorovaikutusprosessissa tulkinta siitä mikä on asiakkaan ongelma voi muuttua. Ammatillinen etsintä on jatkuva ja avoin prosessi. (Hjort 1995,19.) Etsivän nuorisotyön asiakkaalla on oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi. Työntekijöillä on velvollisuus tarkastella nuoren elämäntilannetta yhdessä nuoren kanssa. Samalla työntekijän tulee hyödyntää omaa tieto-taitoaan ja koulutustaan

voidakseen luoda nuoren kanssa näkemyksen tarjolla olevista vaihtoehdoista, jotta nuori voi tehdä omaan tilanteeseensa sopivia päätöksiä ja valintoja. (Mikkonen ym. 2007, 18.)

Etsivän nuorisotyön on rakennettava erilaisia yhteistyöverkostoja siitä syystä, että jokainen nuori tarvitsee yksilöllistä tukea. Jokainen nuori tulee nähdä ainutlaatuisena persoonana ja yksilönä, joka tarvitsee oikea aikaista palveluohjausta oikeisiin palveluihin. Jokaiselle nuorelle tulee räätälöidä oikeat palvelut. Tästä syystä yhteistyöverkoston tulee kehittyä alati. Ajatus nuoren ainutlaatuisuudesta velvoittaa työntekijät kohtaamaan nuoret aidosti, kunnioittavasti ja tosissaan. Etsivä työ voi lähestyä nuorta ilman taustaorganisaationsa puolesta saneltuja odotuksia tai velvoitteita. (Kaakinen & Tarvainen & Bosquet & Kuure & Häggman 2009, 20.)

Tänäänkin etsivään nuorisotyöhön työhön liittyy ajatus siitä, että, työtä toteutetaan nuorten ehdoilla, irrallaan kontrollivelvoitteista. Tätä kautta nuoren luottamus asiakassuhteessa on saavutettavissa vaikka nuori olisikin menettänyt luottamuksensa viranomaisiin. Asiakassuhteessa luottamus nuoren ja työntekijän välillä on edellytys sille, että nuori antaa työntekijälle luvan auttaa ja ohjata häntä tavoittelemaan hyvää elämää. Luottamuksen kautta etsivä nuorisotyöntekijä voi kulkea hetken aikaa nuoren rinnalla etsimässä vaihtoehtoja siihen mitä nuori elämältään haluaa. Tällaisissa tilanteissa elämäkerrallisten menetelmien käyttö on mahdollista ja ne voivat osaltaan olla viitoittamassa nuoren matkaa omaan hyvään elämään.

5 ELÄMÄNKERRALLISET MENETELMÄT JA NIIDEN KÄYTTÖ OPINNÄYTETYÖPROSESSISSA

5.1 Mitä elämänkerralliset menetelmät ovat?

Tarinan kerronta on ikivanha tapa hahmottaa omaa paikkaansa ympäröivässä maailmassa ja yhteiskunnassa. Kerronnan tavat ovat muuttuneet ajan saatossa, mutta yhtä kaikki tarinan kerronta on ollut jokaisen ihmisryhmän elämässä läsnä. tarinat kumpuavat elämästä ja aikakaudesta kytkeytyen erilaisiin tapahtumiin. Omat ja muiden tarinat kietoutuvat toisiinsa. Tarinan kerronta on keino hahmottaa omaa maailmaa ja se on tapa selvittää tapahtunutta ja liittää menneisyyttä tulevaisuuteen. Elämänkerrallisten menetelmien ideana on luoda välineitä ja mahdollisuuksia siihen, että asiakkaamme voisivat pohtia kysymyksiä: Kuka minä olen? Mihin minä kuulun? Kuinka minä elän? Tavoitteena on antaa mahdollisuus elämästä kertomiselle kaiken kiireen keskellä (Bardy & Känkäinen 2005, 16 ó 17.)

Elämänkerrallisten menetelmien avulla voidaan jäsentää omaa käsitystä siitä kuinka yksilö elää yhteiskunnassa ja kuinka yhteiskunta yksilössä jopa sukupolvien mitassa. Yksi elämänkerrallisten menetelmien tehtävistä on saada ihminen lujittamaan käsitystään itsestään ja suhteestaan ympäristöönsä käymällä läpi elämänsä aikaisempia vaiheita. Yksilön kannalta elämänkerralliset menetelmät luovat mahdollisuuksia tunnustella paikkaansa elämässä ja suhteitaan muihin ihmisiin. Samalla yksilö lujittaa tai uudistaa omia aiempia käsityksiä suhteessa elettyyn elämäänsä. (Bardy ym. 2005, 47 - 48.)

Elämänkerralliset menetelmät voivat toimia nuorelle eettisenä pohdintana. Tuolloin nuori sanoittaa omaa tarinaansa ja samalla hän voi epäsuorasti pohtia mikä on hyvää ja mikä on väärin. Nämä pohdinnat voidaan liittää omaan elämään ja omiin kokemuksiin. Kerronta hyvästäö muodostuu myös siitä kuinka kertoja voi pyrkiä eroon jostain epäsuotuisasta. Läheltä eletyt tunteet ja arvot limittyvät toisiinsa ja tulevat näkyviksi toisiinsa liittyen. Nuori voi kuvata vanhempiaan ja samalla selvittää itselleen oikeaa ja väärää, tällaisen keskustelun avulla nuoria voi tavallaan tehdä välienselvittelyä jolloin nuoren oma yksilöllisyys korostuu ja omat valinnat selkiytyvät. Nuori voi kuvata omaa elämäänsä myös moraalisisina muutoksina, esimerkiksi muutoksena alistetusta lapsesta

kapinalliseksi nuoreksi ja edelleen itseään puolustavaksi ja muista huolehtivaksi ihmisiksi. (Bardy ym. 2005, 117.)

öIsän alkoholin käyttö on ollut sille ja koko perheelle ongelma. Oon ollut vihainen isälle siitä, että se juo niin paljon. On vähän ristiriitaista, että mä itekki painin nyt sen saman ongelman kanssa. Mua pelottaa että musta tulee samanlainen kuin isästä.ö (Oskari 28.2.2013, haastattelu.)

Sisäisen tarinan käsite viittaa ihmisen mielen sisäiseen prosessiin, jolloin ihminen tulkitsee omaa elämäänsä tarinallisten merkitysten kautta. Sisäistä tarinaa ilmaistaan kerronnalla ja toiminnalla, mutta osittain tarina jää myös piiloon. Kaikkia kokemuksia ei pueta sanoiksi ja kaikkia suunnitelmia ei toteuteta. Jokaisen omassa sisäisessä tarinassa on kyse prosessista, jossa yksilö tulkitsee elämänsä tapahtumia sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Sisäinen tarina on kohtaamisen prosessi jossa kohtaavat yleinen ja yksittäinen, aineellinen ja symbolinen, julkinen ja yksityinen sekä kielellinen ja ei-kielelliset elementit. Näiden asioiden kohtaamisesta muodostuu uusia merkityksiä ja prosessi jatkuu edelleen luovana jolloin useat osatarinat kutoutuvat toisiinsa. Aristoteleen termein yhden sisäisen tarinan voidaan ajatella olevan kokonaisuus, jolla on öalku, keskikohta ja loppuö. (Hänninen 2000. 20 ö 21.)

Etsivää nuorisotyötä tehdään nuorten epävirallisilla kokoontumispaikoilla ja tarvittaessa esimerkiksi nuoren kotona. Tällaiset olosuhteet virastojen ulkopuolella antavat hyvät puitteet elämänkerrallisten menetelmien hyödyntämiseen etsivässä nuorisotyössä. Sosiaalipedagoginen ajattelu siitä, että nuori rakentaa identiteettiään omiin kokemuksiinsa ja valintoihinsa perustuen luovat edellytyksiä myös elämänkerrallisten menetelmien hyödyntämiselle. Tällä tavoin nuori voi saada kokemuksen siitä, että hän on ainutlaatuinen ja arvokas.

Opinnäytetyöni toiminnalliseen osuuteen valitsin kolme elämänkerrallisia menetelmiä sisältäviä työskentelytapoja. Nuoren ensimmäisessä tapaamisessa käytettiin Aikajana-työskentelytapaa, toisella tapaamiskerralla tehtiin unelmakartta ja kolmannella tapaamiskerralla keskustelun pohjana käytettiin Mun stoori korttisarjaa. Jokaisella tapaamiskerralla työstettiin myös nuoren omaa tarinaa, jota kirjoitettiin yhdessä ohjaavan työpa-

rin kanssa nuoren tapaamiskertojen välillä. Nuorelle luettiin jokaisen tapaamisen yhteydessä hänen omaa tarinaansa ja nuori sai täydentää tai korjata tarinaa halutessaan.

5.2 Aikajana -työskentely

Aikajana helpottaa nuorta rakentamaan henkilökohtaista historiakäsitystään. Elämän tarkastelu syntymästä nykyhetkeen on helpompaa, kun nuori saa piirtää elämänsä aikajanalalle ja näkee konkreettisesti erilaiset tapahtumat elämässään. Nuori voi aikajanan avulla tarkastella esimerkiksi riippuvuussuhteita, ystävyyssuhteitaan ja samalla aikajana voi antaa mahdollisuuden erilaisten käsitteiden avaamiseen. (Helsingin yliopisto Yhteiskuntapolitiikan laitos 2013, haettu 15.4.2013.)

Aikajana työskentelyä voidaan toteuttaa myös koko perheen kanssa, jolloin eri perheenjäsenten aikajanoja voidaan käyttää rinnakkain. Opinnäytetyössäni nuori työsti omaa aikajanaansa yhdessä etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa. Aikajanaa työstäessään nuori sai piirtää vapaasti sellaisen aikajanan kuin halusi tai niin halutessaan hänen ei tarvinnut piirtää aikajanaa lainkaan. Nuori sai kertoa hänen elämästään sellaisia asioita joita hän halusi kertoa ja jotka hän koki merkityksellisiksi asioiksi hänen elämässään. Työskentelyn alussa nuorelle kerrottiin työskentelyn olevan vapaaehtoista ja luottamuksellista. Aikajana työskentelyn avulla voidaan tutustua nuoreen, hänen historiaansa ja nykyhetkeen. Aikajana työskentelyn aikana nuorelle annettiin aikaa riittävästi, jotta hän sai rauhassa kertoa elämästään. Työskentelyssä on tärkeää antaa tilaa myös nuoren tunteille joita työskentely saattaa nostaa esille. Nuoren työstäessä aikajanaa työntekijä esitti hänelle kysymyksiä, kuten kertoisitko lisää? Työntekijä toimii kuuntelijana ja voi tehdä tarkentavia kysymyksiä, mutta työntekijän tulee kunnioittaa nuoren omaa harkintaa siitä mitä asioita hän haluaa kertoa.

Osa nuorista ei halunnut piirtää janaa ja asioiden hahmottamisen helpottamiseksi työntekijä piirsi aikajanan nuoren nähtäville, jotta hän pystyi osoittamaan ja millaisia asioita tapahtui missäkin vaiheessa hänen elämäänsä. Työskentelyn loppuvaiheessa työntekijä piirsi nuorelle aikajanan, jonka kesto oli 80 -vuotta. 80 vuoden aikajana piirrettiin sen vuoksi, että ihmisen keskimääräinen elinikä on noin 80 vuotta. Tälle aikajanalalle piirrettiin myös nuoren aikajana ja tällä tavoin konkretisoitiin nuorelle sitä, kuinka monta

vuotta hän on elämästään elänyt suhteessa ihmisen keskimääräiseen elinikään. Samalla nuorelle konkretisoitiin sitä, kuinka monta vuotta hänen elämästään hän on itse ollut itsestään vastuussa. Lapsuus- ja nuoruusiässä hänen valintoihinsa ja elämän kulkuun ovat vaikuttaneet hyvin voimakkaasti hänen vanhempansa. Aikajana toteutetaan yhdessä nuoren kanssa.

Kuva 1. Nuoren aikajana

5.3 Unelmakartta -työskentely

Unelmakartta työskentelystä voidaan käyttää myös aarekartta työskentelyn nimikettä, mutta opinnäytetyössäni käytän unelmakartta työskentelyn nimikettä, koska se mielestäni kuvaa parhaiten työskentelyä tulevaisuuden unelmien kanssa.

Kautta aikojen ihminen on hahmotellut itselleen mieleensä tärkeitä päämääriä. Ihmisen uskoessa unelmaansa unelma alkaa antaa vihjeitä siitä, kuinka unelma on saavutettavissa, vihjeitä siitä kuinka unelma saadaan todeksi. Unelmien tietoinen hahmottaminen itselleen on myös mahdollisuus konkretisoida omia toiveitaan ja saada sisäinen prosessi alkamaan unelmien saavuttamiseksi. Unelmakartta on työtapaa, joka vaikuttaa mieleen.

Unelmakarttaa työstäessämme mietimme elämämme tärkeitä asioita ja sitä millaiset asiat tekevät meidät onnellisiksi ja mitkä ovat meille hyväksi. Samalla annamme unelmalle mahdollisuuden muuttua todeksi. Tärkeintä on, että voimme luottaa unelman toteutumisen mahdollisuuteen. (Harju 2000, 12 -15.)

Unelmakartta työskentelyn toteutimme nuoren kanssa siten, että nuori sai selata aikakausi lehtiä ja etsiä sellaisia kuvia ja lauseita joita hän haluaisi tulevaisuudessaan olevan. Nuorelle ei annettu tarkkoja ohjeita siihen millaisen unelmakartan hänen tulisi tehdä vaan hän sai toteuttaa sellaisen unelmakartan millaisen hän halusi. Työskentelyn aikana käytiin keskustelua tulevaisuudesta ja siitä millaisia asioita nuori elämäänsä haluaisi. Työskentelyn ilmapiiri pyrittiin luomaan mahdollisimman rennoksi ja avoimeksi, jotta nuorella olisi mahdollisuus jutella aivan tavallisista asioista ja toisaalta heittäytyä unelmoimaan omaa tulevaisuuttaan.

Kuva 2. Nuoren tekemä unelmakartta

5.4 Mun stoori korttisarja työskentely

Mun stoori korttisarja on kehitetty nuorten kanssa käytettäväksi toiminnalliseksi välineeksi. 32 kortin ulkoasu on nuorekas ja niiden sanallinen viesti on hyvin yksinkertainen. Mun stoori korttisarjan avulla voidaan tutkia toimintatapoja, valintoja, arvoja ja sitä kautta lisätä nuoren itseymmärrystä.

Mun stoori korttisarja ovat kehitetty St Lukesin resurssikeskuksessa Australiassa ja suomennettu Pesäpuussa. Kortit tarjoavat työvälineen tunteiden ja ajatusten heijastamiseen ja vuorovaikutuksen herättämiseen. Kortit toimivat peilin tavoin heijastaen meille keitä me olemme ja minkälaisia valintoja teemme elämässämme. Mun stoori korttien avulla voidaan heijastavat myös sitä, miten me tulemme nähdyksi toisten silmin. Mun stoori korttisarja on toiminnallinen väline nuorille, jotka työstävät omaa identiteettiään ja ovat itsenäistymässä. Kortit heijastavat nuorille peilin tavoin elämän eri näkökulmia sekä sitä, millaisina muut heidät näkevät.

Mun stoori kortit voivat haastaa ja kyseenalaistaa nuoren itsensä rakentamaa tarinaa omasta itsestään. Ne muistuttavat siitä, kuinka jokainen rakentaa itse aktiivisesti omaa identiteettiään: emme ota passiivisesti vastaan toisten ihmisten meille tarjotun identiteettiä. Jokaisella ihmisellä on övallitseva kertomus siitä minkälaisia me olemme. Poimimme muistista tapahtumia ja tilanteita, jotka tukevat tarinaamme. Joskus vallitseva tarinamme voi rakentua kielteisesti ja se voi vaikeuttaa elämäämme. Masennus, huono itsetunto, itsetuhoista käyttäytyminen ja kiusaaminen ovat kaikki seurausta nuoren ihmisen juuttumisesta negatiiviseen ja vallitsevaan tarinaan omasta itsestään. Mun stoori korttisarjan avulla voidaan tarkastella elämää uudella tavalla, suunnata ajatuksemme tarinoihin, jotka jäävät vallitsevan tarinan ulkopuolelle, jolloin vaihtoehtoinen kertomus mahdollistuu ja saa tilaa. (Mun stoori korttisarja 2005).

Mun stoori korttisarja voi toimia keskustelun avaajana. Korttien avulla voidaan tarkastella ja rakentaa omaa elämäntarinaa. Niiden kautta voi syntyä uusia oivalluksia siitä,

miten ja minkälaisia valintoja haluamme tehdä elämässämme. Niiden sisältämät viestit voivat antaa vihjeitä tai lähtökohdan keskusteluun, jossa voidaan käsitellä ihmissuhteita sekä erilaisia elämän muutostilanteita.

Opinnäytetyössäni nuoren kanssa käytettiin Mun stoori korttisarjaa prosessin viimeisellä tapaamiskerralla. Nuori sai valita kortteja, jotka hänen mielestään kuvasivat häntä parhaiten. Etsivät nuorisotyöntekijät valitsivat myös kortteja kuvaamaan sitä millaisena he näkevät nuoren niiden tapaamisten perusteella jolloin nuorta on tavattu. Työskentelyssä oli läsnä nuorta voimaannuttavia elementtejä. Valituista korteista käytiin keskustelua. Mun stoori korttisarjan kanssa työskentelyssä käytiin keskustelua pohjautuen myös aikaisempiin tapaamisiin ja esimerkiksi nuoren luonteen piirteistä keskusteltiin eri näkökulmista.

Kuva 3 Mun Stoori korttisarja

5.5 Tarinoiden tekeminen

Nuorten tarinoita kirjoitettiin jokaisen tapaamisen jälkeen. Kirjoittamisesta vastasin pääasiassa itse, mutta nuoren tapaamisessa työparinani toiminut etsivänuorisotyöntekijä oli mukana kirjoitusprosessissa. Työparin kanssa keskustelimme tarinasta ja siitä kuinka olimme kuulleet nuoren kertovan elämästään. Tarinaa luettiin nuorelle jokaisen tapaamiskerran alussa ja nuoret saivat kommentoida tarinaansa sekä muuttaa sellaisia kohtia jotka heidän mielestään tuli muuttaa. Osa nuorista kertoi tapaamisten aikana hyvin henkilökohtaisia asioita, joiden kertominen oli vaikeaa. Traagisten ja vaikeiden asioiden kertominen oli nuorelle vaikeaa, mutta he saattoivat kertoa heitä kohdanneista asioista hyvin yksityiskohtaisesti. Tarinaa kirjoittaessa täytyi tarkkaan miettiä, kuinka asiat kirjoittaa tarinaksi. Nuoren elämässä vaikeat asiat voivat olla monella tapaa heidän elämänsä keskiössä, mutta tarinaa kirjoitettaessa vaikeat tapahtumat tulisi kirjoittaa asioina jotka ovat tapahtuneet ja ne ovat osa nuoren elämää siinä missä mikä tahansa tapahtuma elämässä. Kirjoittajana oli tärkeää muistaa, että tarinaa tehdään juuri nuorelle.

Tarinan tarkoituksena oli kirjoittaa nuoren kertoman perusteella heidän elämänsä tarinaa, jotta he voivat jäsentää omaa elämäänsä ja nähdä myös oman selviytymisensä vaikeista elämäntilanteista. Nuorten tarinoissa nostettiin esille iloisia asioita ja niitä voimavaroja joita nuorilla on. Tarinan kirjoittamisen kannalta oli hyvä, että ensimmäisellä tapaamiskerralla työstettiin aikajanaa jolloin nuoret kertoivat elämästään aina lapsuudesta nykyhetkeen asti. Aikajana työskentely antoi mahdollisuuden aloittaa tarinan kirjoittaminen. Nuorten seuraavilla tapaamiskerroilla tehtiin unelmakartta, jolloin nuori sai miettiä millaisia unelmia hänellä on tulevaisuuden varalle. Nämä unelmat kirjattiin myös hänen omaan tarinaansa. Nuoren kanssa käytävän prosessin viimeisessä tapaamisessa hyödynnettiin Mun stoori korttisarjaa keskustelun apuna. Nuoren kanssa käytiin keskustelua siitä millainen ihminen hän kokee olevansa ja millaisena ihmisenä työntekijät hänet näkevät. Työskentelyssä oli läsnä nuorta voimaannuttava työskentelytapa ja työntekijät johtivat keskustelua siten, että nuori pystyi näkemään itsessään positiivisia asioita ja näkemään myös oman luonteenpiirteeseen liittyviä asioita positiivisessa valossa.

Tarinoiden kuunteleminen oli osalle nuorista vaikeaa, mutta kaikki nuoret halusivat kuulla tarinastaan ainakin osia tapaamisten yhteydessä. Yksi nuorista halusi kuulla ta-

rinansa alkuosan ainoastaan yhden kerran, koska sen kuunteleminen oli hänen mielestään vaikeaa. Nuoret halusivat täydentää omia tarinoitaan ja heille oli tärkeää kuulla kuinka työntekijät olivat kirjoittaneet heidän tarinansa.

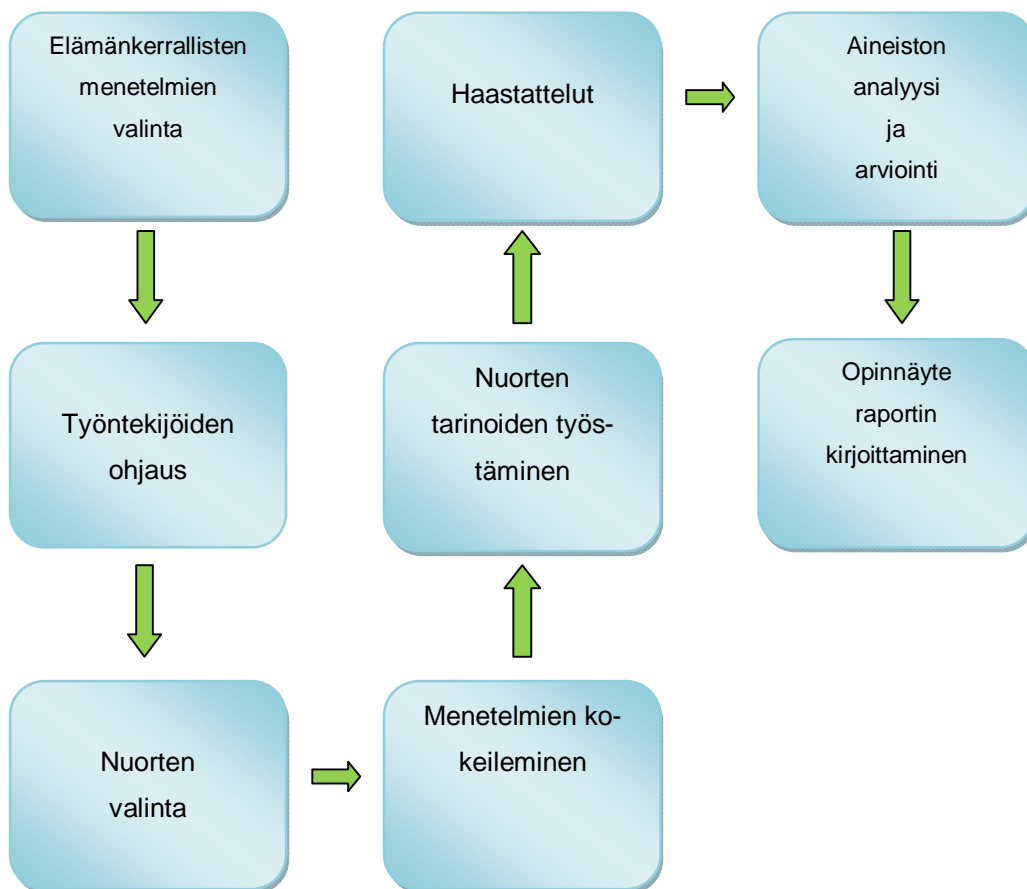
ö Se, että sai kuunnella, että mitä te olitte kirjottanu nii se oli sitten tosi niinkö rankkaa sillai. Että onko niinkö se ollu niinkö oikeestikki noi paskaa. Vaikka siis mää oon kyllä niinku kaikkea muuta kuin sitä mieltä, että mun elämä on paskaa. Ei mun elämää oo millään tavalla paskaa niinkö. Mutta sellasia minusta riippumattomia asioitahan ne on kaikki ollu tietenkin. Nii ja sillä lailla, mutta päivä päivältä mulla mennee paremmin. Mutta se oli vaan niinkö iso asia purkaa ne ja sitten sillai kuulla ne niinkö, että joku on kirjottanu sillai. En mää niinkö aatellu, että sellasta niinku tullee tapahtu tai että mää kerron niistä kellekkäänö
(Antti 28.2.2013,haastattelu.)

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIKUVAUS JA -ARVIOINTI

6.1 Prosessikuvaus

Prosessi käynnistyi aiheen pohdiskelulla ja teoretiedon hankkimisella. Yksi prosessiin osallistuneista nuorista oli kertonut halukkuudestaan kertoa oman tarinansa ja mietin kuinka hänen tarinaa voitaisiin työstää tarinanmuotoon. Samalla pohdin soveltuuko tällainen työskentely etsivän nuorisotyön työmenetelmiin? Tiedostin jo prosessin alkuvaiheessa yksin työskentelyn vaarat ja aloin miettiä kuinka voisin saada itselleni työparin nuorten kanssa työskentelyyn. Samalla voisin lisätä työkaluja omaan ja muidenkin etsivien nuorisotyöntekijöiden ammatilliseen työkalupakkiin.

Keskustelin aiheesta kolmen etsivän nuorisotyöntekijän kanssa ja he innostuivat ajatuksesta ja pitivät suunnittelemaani prosessia kokeilemisen arvoisena.

Kuvio 1 Opinnäytetyö prosessin eteneminen

Prosessi käynnistyi keskustelemalla etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa elämänkerrallisten menetelmien käytöstä ja heidän halukkuudestaan osallistua opinnäytetyöprosessiin. Etsivät nuorisotyöntekijät kokivat, että elämänkerrallisten menetelmien käyttäminen työmenetelmänä asiakkaiden kanssa olisi kokeilemisen arvoinen asia. Olin valinnut kolme työmenetelmää työstettäväksi nuorten kanssa ja esittelin nämä menetelmät ensin etsiville nuorisotyöntekijöille, jotta he voisivat toimia työparinani nuorten kanssa työskennellessä. Lisäksi kokosin lyhyen esittelyn käytettävistä työmenetelmistä työntekijöille (Liite 1). Työntekijät olivat valitsemassa omasta asiakaskunnastaan nuoria joiden kanssa elämänkerrallisia menetelmiä lähdetäisiin kokeilemaan. Nuoret valikoituvat työntekijöiden harkinnan mukaan. Prosessiin valikoituneet nuoret olivat olleet etsivän nuorisotyön asiakkuudessa jo jonkin aikaa ja luottamuksellinen suhde työntekijöihin oli jo luotu. Nuoret olivat myös pohtineet elämäänsä tapaamisilla etsivän nuorisotyöntekijöiden kanssa. Tästä syystä juuri nämä neljä nuorta valikoituivat opinnäytetyöhöni asiakkaiksi.

Nuorten kanssa aikajana työskentelyllä ja sitä seurasi työskentely Unelmakartan ja Mun Stoori korttisarjan kanssa. Nuorten tarinoita kirjoitettiin yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa nuorten tapaamisten ohessa. Menetelmien kokeilemisen ja tarinoiden kirjoittamisen jälkeen tapasin nuoria vielä tekemällä heille teemahaastattelun. Lisäksi haastattelin kaikkia neljää etsivän nuorisotyöntekijää ryhmähaastattelun avulla. Haastatteluiden jälkeen aloin analysoida ja arvioida aineistoa. Opinnäytetyöraporttia olen kirjoittanut lähes koko prosessin ajan. Olen kirjoittanut ensin teoriaosuutta ja täydentänyt koko prosessin ajan raporttia.

6.2 Prosessin arviointi

Työskentelyprosessin aikana nuorelle täytyy varata riittävästi aikaa, jotta hän saa rauhassa kertoa omasta elämästään kenenkään keskeyttämättä. Työskentelyprosessin aikataulus oli yllättävä, sillä ennen työskentelyn aloittamista arvioimme yhdessä etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa yhden tapaamiskerran vievän aikaa noin tunnista kahteen tuntiin. Todellisuus kuitenkin osoitti, että nuoret vaativat huomattavasti enemmän aikaa jokaisella tapaamiskerralla. Aikajana työskentely vei aikaa kahdesta ja puolesta tunnista neljään tuntiin. Osa nuorista olisi halunnut vielä jatkaa työskentelyä, heillä ei ollut kii-

rettä. Unelmakartta työskentely vei aikaa puolestatoista tunnista kolmeen tuntiin. Mun stoori korttisarjan kanssa työskentely oli tapaamiskerroista lyhyin ja näihin tapaamisiin aikaa käytettiin tunnista kahteen ja puoleen tuntiin. Nuoret lähtivät innokkaina mukaan työskentelyprosessiin ja tapaamisilla he kertoivat omista tuntemuksistaan. Osa nuorista kertoi, että heitä oli ahdistanut vaikeista asioista puhuminen. Yksi nuori kertoikin, että tapaamispäivät olivat vaikeita, kun hän oli käynyt läpi vaikeita asioita, joita hän on elämässään kohdannut. Nuori kertoi kirjoittaneensa ja piirtäneensä juuri tapaamispäivinä paljon ja käsitellyt omaa ahdistuneisuuttaan sillä tavoin.

öMinusta tää on hyvä juttu. Tää niinkö.. totta kai ihmiset on erilaisia, näin. Mutta minun mielestä tää oli ainaki hyvä juttu niinkö, niinkö kokonaisuudessaan, että niin sanotusti avas monta ovea. Niinkö siis silleen tai pään sisällä, sanotaanko näin. Että . niinkö maailmankuva voi muuttua, mutta oma pään sisäkin voi muuttua.ö (Emilia 28.2.2013, haastattelu).

Työskentelyprosessi piti sisällään kolme tapaamiskertaa nuorten kanssa. Työskentelyprosessin työmenetelmien tunteminen auttaa työmenetelmän soveltamisessa. Koko työskentelyn ajan sosiaalipedagoginen lähestymistapa oli läsnä työskentelyssä. Tapaamiset perustuivat dialogisuuteen nuoren kanssa ja nuoria kohdattiin heille sopivassa paikassa kuten nuorisotilalla tai nuoren kotona. Elämäkerralliset menetelmät antoivat nuorelle mahdollisuuden tulla kuulluksi ja samanaikaisesti he saivat peilata omia tuntemuksiaan työntekijöiden kautta. Prosessin avulla nuoret saivat myös jäsentää omaa elämäänsä niin menneisyyttään kuin tulevaisuuttaankin. Työskentelyprosessin tarkoituksena oli antaa sellainen kokemus nuorelle, jossa hän voisi kokea olevansa hyväksytty juuri sellaisena kuin hän on.

7 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Tulokset

Tutkimuskysymyksenäni oli soveltuvatko elämäkerralliset menetelmät etsivän nuorisotyön menetelmiksi? Vastaus kysymykseen ei ole yksinkertainen, mutta vastaus on kyllä. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on tehdä työtä perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja ohjata häntä sellaisten palvelujen piiriin joita hän itse arvioi tarvitsevansa. Etsivän nuorisotyö tarkoituksena on auttaa nuorta löytämään sellaiset palvelut joilla voidaan tukea hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä sijoittumistaan koulutukseen ja työmarkkinoille (Aaltonen 2011,42). Elämäkerrallisia menetelmiä voidaan käyttää etsivässä nuorisotyössä, mutta niitä tulee käyttää harkiten. Menetelmien käyttö vaatii työntekijältä paljon kokemusta nuorten parissa työskentelystä ja tietynlaista herkkyyttä havaita milloin ja millaisen nuoren kanssa kyseisiä menetelmiä olisi hyvä käyttää. Lisäksi työntekijän tulee tehdä suunnitelma siitä kuinka nuorelle saadaan riittävät tukitoimet palvelujärjestelmästä, mikäli työskentelyprosessissa nousee esille sellaisia asioita joihin nuori tarvitsee tukea.

öNo mä en koen, että itse asiassa jos mietitään tätä menetelmää niin, mihin muuhun paikkaan tää sopis yhtään paremmin? Siis tää sopii aivan äärimmäisen hyvin juuri tollaseen kaksikymppisten siihen elämään ja sen niinku tavallaan tutkimiseen ja siihen, että ihan oikeesti on paljon vielä jälellä. Mä en oikeestaan nää, että tää sopis jonnekin muualle paremmin, että tää sopii juurikin tähän aivan hemmetin hyvin..ö

(Viisanen 11.3.2013, ryhmähaastattelu.)

Mielestäni elämäkerralliset menetelmät soveltuvat etsivään nuorisotyöhön mainiosti, koska etsivät nuorisotyöntekijät koetaan hieman erilaisiksi viranomaisiksi jo työolosuhteiden ja työaikojenkin puolesta. Etsivää nuorisotyötä tehdään virastojen ulkopuolella ja toiminta perustuu täysin asiakkaan vapaaehtoisuuteen. Nämä seikat luovat hyvät edellytykset nuoren ja työntekijän väliselle luottamukselliselle työskentelylle, jonka avulla nuorta voidaan ohjata eteenpäin palveluverkostossa.

öMun mielestä pitäis itse asiassa olla sellasia nuoriso-ohjaajia tai semmosia ihmisiä jotka pystyy ihan oikeesti käymään niinkö niitten nuorten tykönä, eikä vaa olleen silleen nuorisotiloilla, koska jos mä oisin jonaki päivänä silloin nuorempana saanu puhua niinkö niitä asioita jonku ihmisen kans, joka oli oikeesti niinkö varautunu siihen asiaan, että se niinku kuuntelee nii. Ja erityisesti, että se olis nuoriso-ohjaaja nii mä kokisin sen hirveen palijon helepompana, entäkö jossain psykiatrialla tai missään tuolla.ö (Antti 26.2.2013, haastattelu.).

Elämäkerrallisten menetelmien käyttö jokaisen etsivän nuorisotyön asiakkaan kanssa ei ole mielestäni järkevää. Työntekijällä tulee olla riittävän hyvä työkalupakki, jossa elämäkerralliset menetelmät voivat toimia yhtenä työkaluna, mutta jokaiseen tilanteeseen niiden käyttö ei ole sopivaa eikä tarkoituksen mukaista. Tilanteessa, jossa nuori on selvästi eksyksissä ja pohtii omaa tilannettaan ja elämäänsä, voi elämäkerrallisista menetelmistä olla hyötyä. Kuitenkin elämäkerrallisten menetelmien käyttö vaatii runsaasti aikaa ja etsivän nuorisotyön arjessa tällaiselle työskentelylle voi tulla esteitä jo ajankäytöllisistä syistä.

Lisäksi elämäkerrallisia menetelmiä ei tule käyttää työvälineenä ainoastaan siksi, että nuori pohtii elämäänsä vaan niiden käyttäminen tulee liittyä etsivän nuorisotyön tehtävään. Menetelmien avulla voidaan saavuttaa sellaista tietoa, jonka avulla nuori voidaan ohjata hänelle sopivien palvelujen piiriin. Toisaalta joskus nuoria ohjataan toimenpiteisiin, kuten esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan ja kerta toisensa jälkeen toimenpide keskeytyy ja jälleen nuoren kanssa mietitään miksi toimenpiteet keskeytyvät. Tällaisissa tilanteissa nuori tarvitsee usein monenlaista tukea ja keskeytyneet toimenpiteet kertovat siitä, ettei nuori ole oikea-aikaisessa toimenpiteessä. Nuoren ohjaaminen erilaisiin palveluihin perustuu siihen mitä nuori on kertonut tilanteestaan ja millaisia asioita hän haluaa.

Nuorella voi olla vaikeaa sanoittaa omia toiveitaan ja silloin elämäkerrallisten menetelmien käyttö voi olla tarpeen, jotta nuori voi jäsentää omia ajatuksiaan elämänsä suhteen. Samalla hän voi kertoa etsivälle nuorisotyöntekijälle millaisia pulmia hänen elämässään on ja millaista tukea hän tarvitsisi.

öMun mielestä tää pitää toteuttaa prosessina, koska niinkö sit siinä on selkee punanen lanka. On hirveen hankalaa saada niinku yksittäinen nuori siihen muudiin, et nyt niinku tavallaan ruvetaan tekemään sun kanssa aarrekarttaa tai se on äärimmäisen vaikee tavallaan se alotus, et hei me lähettään nyt miettimään näitä asioita. Se tiheys niinku, mää sanon, että se vaatii työntekijältä todellista herkkyyttä, että minkä se ottaa mihinki ja miten se saa tavallaan sen jään säretyä. Sen takia mää ajattelen, että tää pitempänä prosessina toimis kaikista parhaitenö.

(Viisanen 11.3.2013, ryhmähaastattelu.)

Opinnäytetyössäni olen yhdistänyt erilaisia työmenetelmiä ja näitä menetelmiä yhdistämällä voidaan luoda prosessi, jonka aikana nuoren elämäntilannetta pohditaan yhdessä nuoren kanssa eri näkökulmista. Mielestäni tästä prosessista on nuorelle enemmän hyötyä, kuin pelkästään irrallisista työmenetelmistä, jolloin pohditaan nuoren elämää yhdestä näkökulmasta. Nuoren tarinan kirjoittamisen näkökulmasta on mielestäni tärkeää, että nuorta tavataan useita kertoja ja tarinaa jatketaan työskentelyn edetessä.

7.2 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni on antanut positiivisia ja rohkaisevia tuloksia elämänkerrallisten menetelmien käytöstä etsivässä nuorisotyössä. Elämänkerrallisten menetelmien käyttö etsivässä nuorisotyössä vaatii työntekijältään hienotunteisuutta ja herkkyyttä viedä työskentelyä oikeaan suuntaan. Työntekijän luoma positiivinen ilmapiiri työskentelyssä on tärkeää ja työskentelyn avulla voidaan luoda nuorelle edellytyksiä positiivisen kasvuprosessin alkamiselle.

Sosiaalialalla työskenneltäessä työntekijän oma persoona on yksi työkalu, jolla on myös suuri merkitys asiakkaan kanssa työskenneltäessä. Sosionomilta vaaditaan herkkyyttä havaita nonverbaalisia viestejä sekä kykyä tarttua niihin asioihin, joita asiakas tuottaa asiakastilanteessa ja nostaa keskusteluun asiakkaan kannalta merkityksellisiä asioita.

Elämänkerrallisten menetelmien käyttö etsivässä nuorisotyössä vaatii työntekijältä herkkyyttä aistia sopiva ja tarkoituksen mukainen hetki, jolloin elämänkerrallisista me-

netelmistä on nuorelle hyötyä. Usein nuorilla on tarve kertoa elämästään tai he alkavat itse pohtia omia valintojaan elämässä. Tällaisissa tilanteissa, kun nuori itse on aloitteellinen prosessoimaan omaa elämäänsä voi etsivä nuorisotyöntekijä olla auttamassa nuorta tässä prosessissa elämänkerrallisten menetelmien avulla.

Etsivän nuorisotyöntekijän tulee hallita käytettävät menetelmät ja johdateltava työskentelyä. Hyvin tärkeää on kertoa nuorelle, että hän saa kertoa sen minkä hän haluaa kertoa ja toiminta on täysin vapaaehtoista. Nuorelle on myös tärkeää viestittää, että hän saa keskeyttää työskentelyprosessin niin halutessaan. Nuorelle täytyy myös kertoa mitä työskentelyprosessi pitää sisällään.

Prosessi on raskas niin nuorelle kuin työntekijällekin. Työparityöskentely on ensiarvoisen tärkeää koko prosessin ajan, jotta työntekijän ammatillinen työote säilyy. Työskentelyprosessin aikana nuoren esiin nostamat asiat voivat olla haastavia ja palveluohjauksen tekeminen vaikeaa. Nuoren kanssa täytyy rakentaa luottamus jotta nuori saadaan ohjattua palvelujen piiriin ja myös kiinnittymään näihin palveluihin. Tässä prosessissa nuori tarvitsee kannustajaa ja rinnalla kulkijaa.

7.3 Menetelmien soveltaminen

Elämänkerrallisten menetelmien käyttö etsivässä nuorisotyössä antoi minulle kokemuksen niiden toimivuudesta nuorten aikuisten kanssa työskenneltäessä. Elämänkerrallisia menetelmiä on sovellettu esimerkiksi lastensuojelun piirissä ja mielestäni niiden soveltaminen on mahdollista sosiaaalialalla lähes jokaiselle ikäryhmälle.

Ohjaajan työote elämänkerrallisia menetelmiä käytettäessä on merkittävä. Ohjaajan on tiedostettava omat voimavaransa ja ammatillinen osaaminen. Lisäksi ohjaajan tulee tunnistaa oma vastuunsa prosessissa ja havainnoitava nuorta koko prosessin ajan, jotta nuori saa tarvittaessa oikea aikaisia palveluja. Ohjaajan tulee tunnistaa oman ammatillisuutensa rajat siinäkin suhteessa, ettei hän työntekijänä ala tekemään sellaista työtä, joka kuuluu esimerkiksi mielenterveysalan ammattilaisille.

Opinnäytetyössäni elämäkerrallisten menetelmien käyttö perustui kolmen työmenetelmän käyttöön ja nuorten tapaamisten lisäksi tarinaan, joka oli koottu nuoren kertoman perusteella jokaiselta tapaamiskerralta. Opinnäytetyössäni nuori kävi läpi kolmen tapaamisen prosessin. Mielestäni on mahdollista soveltaa työmenetelmiä yksittäisinä, muita työmenetelmistä irrallisina työmenetelminä. Esimerkiksi nuori voi hyötyä pelkäämään unelmakartan toteuttamisesta tai Mun stoori korttisarjan kanssa työskentelystä. Kuitenkin näkisin koko kolmen tapaamisen prosessin olevan hyvä toimintamalli, jonka punaisena lankana nuoren tarina toimii. Tällä tavoin nuori pystyy suunnittelemaan tulevaisuuttaan ja jäsentämään menneisyyttään. Samalla nuorta voidaan tukea omassa kasvuprosessissaan. Yksi tärkeä seikka nuoren kanssa työskennellessä on saada nuori itse havaitsemaan tarvitsemansa apu tai tuki. Etsivän nuorisotyön asiakkaat ovat syystä hakeutuneet tai ajautuneet etsivän nuorisotyön asiakkuuteen ja etsivän nuorisotyön yksi tavoite on saada nuori tiedostamaan millaisia palveluja hän tarvitsee ja millaisia palveluja hänelle on tarjolla.

Elämäkerrallisia menetelmiä sovellettaessa on hyvä ottaa huomioon, etteivät kaikki nuoret ole halukkaita kertomaan omasta elämästään. Työskentelyprosessi oli toimiva työskentelymenetelmä opinnäytetyöhöni osallistuneille neljälle nuorelle, mutta kaikille etsivän nuorisotyön asiakkaille menetelmiä ei voi soveltaa. Kaikki nuoret eivät myöskään tarvitse tällaista työskentelymenetelmää. Osa etsivän nuorisotyön asiakkaista tarvitsee tukea koulunkäynnissä, asunnon hankinnassa tai taloudellisissa vaikeuksissa. Tällaisessa tilanteessa elämäkerralliset menetelmät eivät välttämättä auta nuorta eteenpäin elämässään ja tarttumaan tarvitsemaansa palveluun, mutta tilanteessa jolloin nuori toistuvasti hakeutuu etsivän nuorisotyön asiakkuuteen ja hän keskeyttää toimenpiteen toisensa jälkeen, voidaan nuorelle tarjota mahdollisuutta pohtia omaa tilannettaan myös elämäkerrallisten menetelmien avulla.

8. POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on ollut hyvin intensiivinen ja tiivis. Välillä olen kokenut öp-poavaniö täysin sen syövereihin. Opinnäytetyön tekeminen yksin oli oma valintani ja olen saanut viedä prosessia eteenpäin oman aikatauluni mukaisesti. Yksin tekemisessä on kuitenkin omat vaaransa ja tästä syystä olenkin kokenut prosessin raskaana vaikka hyvin antoisana. Nuorten kohtaamiset ovat olleet hienoja kokemuksia ja yllätyksellisiäkin. Nuorten tapaamiset veivät aikaa enemmän kuin uskoin niiden vievän ja toisaalta myös tapaamisten kautta mentiin syvemmälle nuoren maailmaan, kuin mitä uskoin näiden menetelmien avulla pääseväni. Nuoret aikuiset olivat innokkaana ja täysin mukana prosessissa ja oli yllättävää huomata kuinka paljon vapaaehtoisuus vaikutti työskenteelyyn. Etsivä nuorisotyö ei käytä julkista valtaa työssään ja juuri julkisen vallan puuttuminen on mielestäni yksi vaikuttava seikka elämäkerrallisten menetelmien käytön onnistumisessa etsivässä nuorisotyössä.

Olen oppinut paljon opinnäytetyöprosessin aikana ja yksi näistä asioista oli se, ettei pidä tehdä olettamuksia siitä millaisia asioita nuori on elämässään kokenut, sillä olettamukset ovat lähes poikkeuksetta vääriä. Toisaalta omat havainnot nuoren käyttäytymisessä ovat tärkeitä ja näiden havaintojen pohjalta voi työntekijällä herätä epäilyksiä siitä millaisia pulmia nuorella voisi olla.

Opinnäytetyö prosessin aikana jouduin myös pohtimaan omaa ammatillisuuttani useaan kertaan. Yksi tällainen pohdiskelun paikka oli silloin, kun nuori kertoi omasta elämästään vaikeita asioita ja nämä asiat tuntuivat myös minusta työntekijänä epärealistisilta, vääriä ja saivat minut tuntemaan erilaisia tuntemuksia kuten esimerkiksi surua ja vihaakin. Näiden tuntemusten äärellä mietin sitä voiko minusta ammattilaisena tuntua näin pahalta. Omaan ammatillisuutteen kuuluu sekin että osaan havaita nämä seikat itsessäni. Ei ole väärin tuntea tunteita työssään, mutta nämä tunteet täytyy pystyä käsittelemään ja tunteiden tiedostaminen on osa sitä prosessia jolloin työntekijä voi pysyä ammattiroolissaan. Toivon, että voin tulevaisuudessakin tuntea erilaisia tuntemuksia työssäni.

Nuoren luottamus opinnäytetyö prosessissa oli tärkeää ja sellainen luottamuksellinen suhde täytyi pystyä heihin luomaan. Toisaalta oman ammattiroolin rajaaminen on hyvin tärkeää tällaisia menetelmiä käytettäessä. Opinnäytetyöprosessin aikana jouduin asettu-

maan opiskelijan rooliin ja työrooliini ei ollut minua suojaamassa. Nuoret tavoittivat minut tarvittaessa henkilökohtaisesta puhelinnumerosta ja he lähettivät minulle sähköpostia henkilökohtaiseen sähköpostiin. Työntekijänä voin olla tavoitettavissa työaikana ja työpuhelimesta. Työaika suojelee myös työntekijää, mutta opiskelijan roolissa sain viestejä iltaisin ja viikonloppuisin jolloin ammattiroolin säilyttäminen oli vaikeaa, kun rajoja ei yhtäkkiä ollutkaan. Tämä oli hyvä oppimisen paikka. Opiskelijanakin aloin rajata opinnäytetyön tekemistä virka-aikaan, jotta säilyttäisin riittävän etäisen ja ammattillisen otteen nuoriin. Kukaan työntekijäkään ei voi olla tavoitettavissa jatkuvasti.

Etsivän nuorisotyön arvoperustaan liittyy ajatus siitä, että ihminen hyväksytään sellaisena kuin hän on ja jokainen nuori ansaitsee tulla autetuksi. Etsivässä nuorisotyössä on siis hyväksyttävä lopputulokseksi sekin, etteivät kaikki etsivän nuorisotyön piirissä olevat nuoret kiinnity koskaan toimenpiteisiin tai muuta elämäänsä. Tärkeää on kuitenkin se, että asiakkaalle jää hyvä kokemus turvallisista ihmisistä etsivän nuorisotyön kautta. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 28.)

Tulevaisuudessa opinnäytetyöprosessista on minulle varmasti hyötyä ja haluan edelleen hyödyntää elämäkerrallisia menetelmiä työssäni. Menetelmien soveltaminen jokaisen nuoren tarpeita vastaavaksi on mahdollista ja kokeilemisen kautta oppii koko ajan uutta. Opinnäytetyöni on osoittanut minulle sen, etteivät nuoret mene rikki, vaikka he kertoisivat vaikeistakin asioista luottamuksellisesti. Usein nuori on hyvin helpottunut, kun saa jonkin mieltä painaneen asian kerrottua ensimmäisen kerran jollekin ulkopuoliselle. Tästä voi alkaa prosessi joka johtaa hyvään elämään ja sellaista prosessia haluan olla tukemassa omalta osaltani.

LÄHTEET

Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2010. Ikkunoita Tutkimusmetodeihin I: Metodien valinta ja aineistonkeruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Juva: WS Bookwell Oy

Aaltonen, Kimmo (toim.) 2011. Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Tallinna: Tietosanoma.

Antti, Etsivän nuorisotyön asiakas 2013. Haastattelu 28.2.2013

Bardy, Marjatta & Känkänen, Päivi 2005. Omat ja muiden tarinat. Ihmisyyttä vaalimassa. Vammala: Stakes.

Emilia, Etsivän nuorisotyön asiakas 2013. Haastattelu 26.2.2013.

Eskola, Jari & Suoranta Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Harju, Kristiina 1999. Valmiina muutokseen. Aarrekartan avulla kohti uutta. Juva: Wsoy.

Helsingin yliopisto, Yhteiskuntapolitiikan laitos 2013. SOSWEB - Sosiaalityön menetelmät. Haettu 15.4.2013.

< <http://www.helsinki.fi/sosiaalityo/tietoa/sosweb/sivut/aikajana.htm> >

Hietala, Tarja & Kaltiainen, Tiina & Metsärinne, Ulla & Vanhala, Erja 2010. Nuori ja mieli. Koulu mielenterveyden tukena. Latvia: Livonia Print.

Hipsi-Tuokkola, Eveliina & Nurkkala, Reija & Viisanen, Elina & Vikstedt, Tiina Etsiviä nuorisotyöntekijöitä, Ryhmähaastattelu 11.3.2013 Tornio.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hjort, Haldis 1995. Etsivän työn psykologia. Jyväskylä: Gummerus.

Hänninen Vilma 2000. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hyväri, Susanna 2001. Vallattomuudesta vastuuseen. Vammala: Tietosanomat Oy.

Kaakinen, Juha & Tarvainen, Tom & Bosquet Päivi & Kuure, Tapio & Häggman, Erik (Toim.) 2009. Oman kokoinen elämä. Tarinoita etsivästä nuorisotyöstä. Haku päivä 15.4.2013

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_raitus/etsiva_nuorisoty/liitteet/Oman_kokoinen_elama.pdf>

Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko 2012. (toim.) Etsivässä työssä. Porvoo: Nuorten Keskus.

Kurki, Leena 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, Leena & Nivala, Elina (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy

Lipsanen-Rogers, Maarit 2005. Kuvankäyttö sosiaalipedagogisen työn välineenä. Teoksessa Ranne, Kaarina & Sankari, Anne & Rauhiainen-Valo, Tuula & Ruusunen, Tuula (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus ó Madsenin kukasta tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan painotuote Oy

Mikkonen, Mika & Kauppinen, Jaana & Huovinen, Minna & Aalto, Erja 2007. A-klinikkasäätiön raporttisarja nro 58. Etsivä työ. Euroopan syrjäytyneiden väestönsien parissa. Suuntaviivoja yhdenmukaisiin etsivän työn palveluihin. Haku päivä 15.4.2013.

<<http://toimipaikka.a-klinikka.fi/vinkki/sites/toimipaikka.a-klinikka.fi.vinkki/files/Etsiv%C3%A4ty%C3%B6%20Euroopan%20syrj%C3%A4ytyneiden%20v%C3%A4est%C3%B6nsien%20parissa.pdf>>

Nivala, Elina 2006, Kunnan kansalainen yhteiskunnan kasvatuksellisenä ihanteena. Teoksessa Kurki, Leena & Nivala, Elina (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy

Nuorisolaki 27.1.2006/72

Oskari, Etsivän nuorisotyön asiakas 2013. Haastattelu 28.2.2013

St.Lukes Innovative resources 2000. Copyright Pesäpuu 2005. Mun stoori korttisarja.

Tiffany, Graeme, Varapuheenjohtaja Federation on Detached Youth Work (UK), Iso-Britannian edustaja Dynamo International the international network of street workers. Mitä on Etsivä työ? Inklusion periaate ja syrjäyttävien käytänteiden merkit ja oireetö luento 28.11.2012. M/S Viking Gabriella.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Nuorten yhteiskuntatakuu ötyöryhmä. Hakupäivä 22.4.2013. < <http://www.tem.fi/Yhteiskuntatakuu>>

Viinämäki, Leena & Saari Erkki (toim.) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Vilka, Leena 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Ohjeistus nuorten tapaamisiin

Hei Etsivä nuorisoyöntekijä

Tavoitteenani on työstää elämäkerrallisten menetelmien avulla nuoren tarina yhdessä teidän kanssanne. Tarvitsen apuanne työstämään opinnäytetyötäni, jonka tarkoituksena on selvittää soveltuvatko elämäkerralliset menetelmät etsivän nuorisotyön toimintamenetelmiksi. Jokaisen nuoren kanssa tavataan vähintään neljä kertaa. Ensimmäisellä tapaamiskerralla nuorelle kerrotaan, mitä elämäkerralliset menetelmät ovat ja millaisia työmenetelmiä käytämme tapaamisten aikana. Tapaamisten tarkoituksena on työstää nuoren omaa tarinaa. Ensimmäisellä kerralla nuoren kanssa keskitytään aikajanan tekemiseen. Toisella tapaamiskerralla toteutetaan oman elämän unelmakartta ja kolmannella kerralla työstetään nuoren tarinaa Mun stoori korttisarjan avulla. Tapaamisten pohjalta työstetään nuoren omaa tarinaa yhdessä nuoren ja etsivän nuorisoyöntekijä avulla. Neljännellä tapaamisella käydään läpi nuoren tarinaa ja haastattelen nuorta teemahaastattelun avulla opinnäytetyötäni varten.

Elämäkerralliset menetelmät

Tarinan kerronta on ikivanha tapa hahmottaa omaa paikkaansa ympäröivässä maailmassa ja yhteiskunnassa. Kerronnan tavat ovat muuttuneet ajan saatossa, mutta yhtä kaikki tarinan kerronta on ollut jokaisen ihmisryhmän elämässä läsnä. Tarinat kumpuavat elämästä ja aikakaudesta kytkeytyen erilaisiin tapahtumiin. Omat ja muiden tarinat kietoutuvat toisiinsa. Tarinan kerronta on keino hahmottaa omaa maailmaa ja se on tapa selvittää tapahtunutta ja liittää menneisyyttä tulevaisuuteen. Elämäkerrallisten menetelmien ideana on luoda välineitä ja mahdollisuuksia siihen, että asiakkaamme voisivat pohtia kysymyksiä: Kuka minä olen? Mihin minä kuulun? Kuinka minä elän? Tavoitteena on antaa mahdollisuus elämästä kertomiselle kaiken kiireen keskellä (Bardy & Känkäinen 2005. 16 - 17).

Ensimmäinen tapaaminen

Aikajana / elämänjana

Aikajana toteutetaan yhdessä nuoren kanssa

Nuori saa itse piirtää sellaisen aikajanan kuin itse haluaa ja kertoa sieltä hänelle merkityksellisiä asioita.

- ” Työmenetelmä nuoren, nuoren perheen tai perheenjäsenen elämänselän tarkasteluun.
- ” Menetelmän avulla voidaan tutustua asiakkaan historiaan ja perehtyä asiakkaan nykytilanteeseen
- ” Elämäjana on konkreettinen keino hahmottaa asiakkaan menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta.
- ” On olemassa monia keinoja tehdä elämänselän / aikajana. Jokainen voi piirtää oman aikajana sellaiseksi kuin itse haluaa. Siihen voidaan liittää halutessaan valokuvia, runoja, piirustuksia jne.
- ” Voidaan toteuttaa tietokoneella tai paperille
- ” Voidaan piirtää, käyttää värikyniä, käyttää valokuvia.
- ” Päivämäärät, paikat ja tärkeät henkilöt voidaan nostaa esiin keskustelemalla,
- ” Kerrotut tarinat ovat arvokkaita ja ainutlaatuisia
- ” Työskentelyssä tulee antaa tilaa asiakkaan tunteille, joita hyvin usein nousee esille.
- ” Keskeistä työskentelyssä on jaetut tarinat
- ” Työskentelyä ohjaavan työntekijän tehtävänä on esittää ökerro lisääö ö kysymyksiä, joiden avulla voidaan tuoda esiin merkityksellisiä kokemuksia ja tunteita asiakkaan elämän varrelta.

Lähteet: Lastensuojelun käsikirja

<<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/aikajanoja/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-)>

Toinen tapaamiskerta

Unelmakartta

Unelmakartan avulla voidaan hahmottaa asiakkaan tulevaisuuden suunnitelmia, haaveita ja unelmia. Nuoren unelmakarttaa ei tulkita, mutta nuorelle voidaan esittää kysymyksiä, kuten miten hän voi saavuttaa näitä asioita? Millaisin keinoin nuori voi saavuttaa omat haaveensa?

Unelmakartta toimii työkaluna, joka auttaa toteuttamaan unelmia ja luomaan tulevaisuutta. Parhaimmillaan aarrekartan tekeminen voi mahdollistaa oman kasvuprosessin ihmisenä. Unelmakartan avulla voidaan konkretisoida ja visualisoida ajatuksia ja toiveita.

Unelmakartan ideana on tiedostaa ja selkeyttää, mitä minulla on, millainen ympäristöni on ja mitä tulevaisuudelta haluaisin. Mallintaa yksilön käsitystä itsestä ja tulevaisuudesta. Työskentelyn taustalla on ajatus siitä, että unelmien/tavoitteiden tiedostaminen muuttaa tapaa tarkastella todellisuutta. Työskentely valmistelee yksilöä henkisesti muutokseen ja tekee avoimeksi muutoksen löytämiselle. Unelmakartan avulla voidaan ohjata nuorta tekemään valintoja ja ratkaisuja, jotka ovat välttämättömiä unelman toteutumisen kannalta.

Unelmakartta voidaan laatia kuvien, sanojen tai tuntemuksen avulla. Tärkeää on että työskentely perustuu tekijälle ominaiseen hahmottamistyyliin. Unelmakartassa voidaan yhtä unelmaa kuvata usealla tai vain yhdellä kuvalla.

Toteutukseen tarvitaan vain sakset ja liimaa, kartongin sekä omia kuvia ja/tai lehdistä leikattuja kuvia.

Lähteitä: Harju, K. 2000. Valmiina muutokseen: aarrekartan avulla kohti uutta. WSOY. Helsinki.

Kolmas tapaaminen

Mun stoori korttisarja

Mun Stoori -korttisarja on kehitetty nuorten kanssa käytettäväksi toiminnalliseksi välineeksi. 32 kortin ulkoasu on nuorekas ja niiden sanallinen viesti on hyvin yksinkertainen. Mun Stoori korttisarjan avulla voidaan tutkia toimintatapoja, valintoja, arvoja ja sitä kautta lisätä nuoren itseymmärrystä.

Mun Stoori korttisarja ovat kehitetty St Lukesin resurssikeskuksessa Australiassa ja suomennettu Pesäpuussa. Kortit tarjoavat työvälineen tunteiden ja ajatuksien heijastamiseen ja vuorovaikutuksen herättämiseen. Kortit toimivat peilin tavoin heijastaen meille keitä me olemme ja minkälaisia valintoja teemme elämässämme. Mun Stoori korttisarjan avulla voidaan heijastavat myös sitä, miten me tulemme nähdyksi toisten silmin.

Mun Stoori korttisarja on toiminnallinen väline nuorille, jotka työستävät omaa identiteettiään ja ovat itsenäistymässä. Kortit heijastavat nuorille peilin tavoin elämän eri näkökulmia sekä sitä, millaisina muut heidät näkevät. Mun Stoori korttisarja voi haastaa ja kyseenalaistaa nuoren itsensä rakentamaa tarinaa omasta itsestään. Ne muistuttavat siitä, kuinka jokainen rakentaa itse aktiivisesti omaa identiteettiään: emme ota passiivisesti vastaan toisten ihmisten meille tarjoamia identiteettejä.

Jokaisella ihmisellä on övallitseva kertomusö siitä minkälaisia me olemme. Poimimme muistista tapahtumia ja tilanteita, jotka tukevat tarinaamme. Joskus vallitseva tarinamme voi rakentua kielteisesti ja se voi vaikeuttaa elämäämme. Masennus, huono itsetunto, itsetuhoista käyttäytyminen ja kiusaaminen ovat kaikki seurausta nuoren ihmisen juuttumisesta negatiiviseen ja vallitsevaan tarinaan omasta itsestään. Mun Stoori korttisarjan avulla voidaan tarkastella elämää uudella tavalla, suunnata ajatuksemme tarinoihin, jotka jäävät vallitsevan tarinan ulkopuolelle, jolloin vaihtoehtoinen kertomus mahdollistuu ja saa tilaa.

Mun stoori korttisarja voi toimia keskustelun avaajana. Korttien avulla voidaan tarkastella ja rakentaa omaa elämäntarinaa. Niiden kautta voi syntyä uusia oivalluksia siitä, miten ja minkälaisia valintoja haluamme tehdä elämässämme. Niiden sisältämät viestit

voivat antaa vihjeitä tai lähtökohdan keskusteluun, jossa voidaan käsitellä ihmissuhteita sekä erilaisia elämän muutostilanteita.

Kysymyksiä korttien käyttämisen tueksi

Millainen olet? Valitse kortti tai kortteja kuvaamaan itseäsi.

Millainen et ole? Valitse kortti tai kortteja, joka kuvaavat sinua vähiten tai eivät kuvaa sinua.

Mitkä asiat hallitsevat elämääsi?

Mitä em. asioista haluaisit muuttaa elämässäsi?

Mitä puolia haluaisit itsessäsi kehittää?

Millaisena ystäväsi näkevät sinut?

Millaisena vanhempasi näkevät sinut?

Mun stoori-kortit toimivat parhaimmillaan silloin, kun työntekijä vie spontaanisti työskentelyä eteenpäin kuunnellen ja keskittyen nuoren kokemusmaailmaan. Työskentelyssä ei ole tiettyä kaavaa jolla työskentely tulee toteuttaa.

Lähde: Mun stoori kortit. Pesäpuu ry.